

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI – 4101-12-02/2013

P/13/149

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/149 – Ochrona praw autorskich w szkołach wyższych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 października 2011 r. do czasu zakończenia kontroli.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	1. Barbara Jaros – inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86681 z dnia 27 listopada 2013 r. [dowód: akta kontroli str. 1-2] 2. Krzysztof Kopeć – inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86680 z dnia 27 listopada 2013 r. [dowód: akta kontroli str. 3-4]
Jednostka kontrolowana	Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Żeromskiego 5, 25-369 Kielce (dalej: UJK, Uczelnia lub Uniwersytet).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Prof. dr hab. Jacek Semaniak, Rektor UJK od 1 września 2012 r. Wcześniej, w okresie od 1 września 2005 r. do 31 sierpnia 2012 r., Rektorem UJK była prof. dr hab. Regina Renz. [dowód: akta kontroli str. 5-7]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie¹ działalność kontrolowanej jednostki w zakresie funkcjonowania systemu ochrony praw autorskich w pracach studentów.

Chociaż na UJK formalnie ustanowiony został system, mający na celu zapewnienie przestrzegania praw autorskich i wykrywania ich naruszeń, to faktycznie procedury wewnętrzne w tym zakresie nie były przestrzegane. Ustanowiono system, którego istotnymi elementami była m.in. opieka promotorska oraz komputerowy program antyplagiatowy, jednak ten ostatni nie został właściwie wdrożony, o czym świadczy m.in. niewykorzystywanie dostępnej puli sprawdzeń, co było działaniem niegospodarnym. Do przyczyn nieprzestrzegania procedur wewnętrznych należało m.in. niedopasowanie ich do potrzeb użytkowników², a także nieustanowienie odpowiednich mechanizmów kontroli.

W wyniku kontroli stwierdzono wiele naruszeń procedury antyplagiatowej³, m.in. dziekani poszczególnych wydziałów nie realizowali obowiązku losowego wyznaczania prac do sprawdzenia w programie antyplagiatowym, a operatorzy systemu nie dodawali pozytywnie zweryfikowanych prac do bazy danych tego programu, co obniżało jego skuteczność w wykrywaniu zapożyczeń z prac wcześniej obronionych na Uczelni. W ujawnionych na Wydziale Filologiczno-Historycznym trzech przypadkach uznania przez promotorów formalnie złożonych prac za plagiat, dziekan nie powoływał komisji, która powinna była rozstrzygnąć, czy prace te stanowiły plagiat.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² W przypadkach wątpliwości co do prawidłowości pracy dyplomowej, promotorzy musieli wybierać wyłącznie pomiędzy dwiema możliwościami jej oceny: „praca uznana za samodzielną” lub „plagiat”, podczas gdy w wielu sytuacjach żadna z tych opcji nie odpowiadała stanowi faktycznemu.

³ Zarządzenie Rektora UJK nr 33/2009 z dnia 29 czerwca 2009 r. w sprawie regulaminu określającego tryb i zasady funkcjonowania procedury antyplagiatowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Procedury i działania podejmowane w celu przeciwdziałania naruszeniom praw autorskich

Opis stanu
faktycznego

Na Uniwersytecie ustanowiony został system zapobiegania i wykrywania naruszeń praw autorskich, obejmujący zarówno prace dyplomowe (licencjackie, magisterskie) jak i inne prace (prace doktorskie, artykuły, opracowania). Na system ten składały się, dotyczące przeciwdziałania powstawaniu plagiatów i ich wykrywaniu, uregulowania zawarte w:

- regulaminie studiów UJK⁴ (postanowienia nakładające na studentów obowiązek poszanowania własności intelektualnej przy przygotowywaniu prac dyplomowych oraz innych prac i projektów wymagających samodzielnej pracy, obowiązek składania, wraz z pracą dyplomową, pisemnego oświadczenia o jej autorstwie stwierdzającego, że nie stanowi ona istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu, a także postanowienia nakładające na dziekanów obowiązek wydania, w przypadku stwierdzenia plagiatu w pracy stanowiącej podstawę nadania tytułu zawodowego, decyzji stwierdzającej nieważność postępowania w sprawie nadania tego tytułu, zaś na rektora – obowiązek stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu tytułu zawodowego i wydaniu dyplomu); [dowód: akta kontroli str. 16, 32, 38, 44, 57, 62]
- regulaminie studiów doktoranckich UJK (postanowienia nakładające na doktoranta obowiązek przestrzegania tekstu ślubowania, w którym zawarto zobowiązanie do przestrzegania przepisów prawa i dobrych obyczajów obowiązujących na Uniwersytecie⁵ oraz postanowienia zobowiązujące doktorantów do przestrzegania tekstu ślubowania i kodeksu etyki doktoranta⁶); [dowód: akta kontroli str. 267, 279]
- zarządzeniach rektora wprowadzających jednolity wzór oświadczenia studenta o autorstwie pracy dyplomowej⁷ oraz jednolite wzory oświadczeń słuchacza studiów podyplomowych o autorstwie pracy końcowej i doktoranta studiów doktoranckich o autorstwie pracy doktorskiej⁸ (oświadczenia zawierają stwierdzenie, że przedkładana praca napisana została samodzielnie, nie stanowi istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu oraz nie narusza żadnych innych istniejących praw autorskich); [dowód: akta kontroli str. 88-92]
- zarządzeniu rektora w sprawie regulaminu określającego tryb i zasady funkcjonowania procedury antyplagiatowej (dalej: zarządzenie ws. procedury antyplagiatowej), według którego procedura ta dotyczy prac dyplomowych powstających na Uczelni⁹, prace są sprawdzane pod względem samodzielności ich autorów przy pomocy elektronicznego systemu antyplagiatowego, zaś sprawdzenie – polegające na zidentyfikowaniu nieuprawnionych zapożyczeń dotyczących znaczących fragmentów tekstu – ma charakter prewencyjny¹⁰; w stanowiącym załącznik do zarządzenia protokole oceny oryginalności pracy na podstawie raportu podobieństwa systemu antyplagiatowego, wyszczególniono trzy rodzaje prac – licencjacką, magisterską i doktorską. [dowód: akta kontroli str. 8-10]

Ponadto w okresie objętym kontrolą na Uczelni funkcjonował, wymagany art. 86c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹¹, regulamin zarządzania prawami własności intelektualnej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych¹². Miał on zastosowanie do dóbr intelektualnych stworzonych przez pracowników

⁴ Załącznik do uchwały Senatu UJK w Kielcach nr 30/2010 z dnia 29 kwietnia 2010 r., a następnie załącznik do uchwały Senatu UJK nr 15/2012 z dnia 29 marca 2012 r.

⁵ Zawarte w § 15 pkt 7 i 8 regulaminu stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały nr 8/2011 Senatu UJK z dnia 24 lutego 2011 r.

⁶ Zawarte w § 29 pkt 1 regulaminu stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały nr 10/2012 Senatu UJK z dnia 23 lutego 2012 r.

⁷ Zarządzenie nr 51/2012 z dnia 29 czerwca 2012 r.

⁸ Zarządzenie nr 63/2012 z dnia 21 sierpnia 2012 r.

⁹ Paragraf 1 ust. 2 zarządzenia.

¹⁰ Paragraf 1 ust. 3 zarządzenia.

¹¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.

¹² Załącznik do uchwały Senatu UJK nr 21/2011 z dnia 28 kwietnia 2011 r., zmieniony uchwałą Senatu UJK nr 143/2012 z 27 września 2012 r.

Uniwersytetu w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. [dowód: akta kontroli str. 63-81]

Z dniem 27 września 2010 r., w oparciu o postanowienia regulaminu organizacyjnego UJK¹³, w strukturze Uczelni utworzono samodzielne stanowisko ds. ochrony własności intelektualnej. Zakres obowiązków osoby zatrudnionej na nim od 1 października 2010 r. obejmował m.in. koordynację zajęć dydaktycznych związanych z tematyką ochrony własności intelektualnej. Zadanie to zostało z dniem 28 września 2012 r. przejęte przez nowopowstały¹⁴ Dział Innowacji i Transferu Technologii. [dowód: akta kontroli str. 133-139]

W roku akademickim 2011/2012 programy nauczania studiów pierwszego stopnia na wszystkich wydziałach UJK uwzględniały zajęcia z zakresu ochrony własności intelektualnej¹⁵, w wymiarze – w zależności od wydziału – od 3 do 45 godzin¹⁶. Od roku akademickiego 2012/2013, na mocy uchwały Senatu UJK w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych i jednostek międzywydziałowych dotyczących uchwalania programów kształcenia dla studiów wyższych, studiów podyplomowych oraz kursów doksztalających¹⁷, w strukturze modułu ogólnouczelnianego dla studentów rozpoczynających naukę na studiach pierwszego stopnia znalazł się przedmiot pn. ochrona własności intelektualnej, którego wymiar określono na minimum 15 godzin na studiach stacjonarnych i minimum 10 godzin na studiach niestacjonarnych. [dowód: akta kontroli str. 143-152]

Jak wyjaśnił Janusz Król, Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich, zróżnicowanie w roku akademickim 2011/2012 liczby godzin zajęć obejmujących problematykę ochrony własności intelektualnej pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi Uczelni wynikało ze specyfiki prowadzonych kierunków i faktu, iż uchwalanie planów i programów studiów należy do kompetencji rad wydziałów. [dowód: akta kontroli str. 199, 206]

Programy studiów doktoranckich, prowadzonych na Uniwersytecie w roku akademickim 2011/2012 w dwóch dyscyplinach (historia i językoznawstwo), nie zawierały zagadnień z zakresu ochrony praw autorskich. Od roku akademickiego 2012/2013 oferta studiów trzeciego stopnia rozszerzona została do ośmiu dyscyplin (o biologię, chemię, fizykę, geografię, pedagogikę i sztuki piękne), przy czym zagadnienia dotyczące ochrony praw autorskich znalazły się w programach zajęć prowadzonych z doktorantami pięciu dziedzin. Dla doktorantów biologii, chemii, fizyki i geografii wykładany był, w wymiarze czterech godzin, przedmiot pn. elementy etyki naukowej i zasady ochrony praw autorskich, zaś dla doktorantów pedagogiki, w wymiarze 15 godzin, przedmiot pn. własność intelektualna i prawo autorskie. [dowód: akta kontroli str. 143]

W trakcie zorganizowanego na Uniwersytecie¹⁸, w dniach 22-23 listopada 2013 r., szkolenia „Informatyzacja Szkolnictwa Wyższego”, odbył się panel pt. „Możliwości i wyzwania stojące przed uczelniami wyższymi w kontekście rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej: Wykorzystanie systemu antyplagiatowego w procesie dydaktycznym”. W szkoleniu wzięło udział 20 pracowników UJK, w tym siedmiu nauczycieli akademickich¹⁹. [dowód: akta kontroli str. 140-142]

W zakresie przyczyn, dla których do udziału w ww. szkoleniu nie zostali zaproszeni inni

¹³ Paragraf 9 pkt 2 regulaminu organizacyjnego UJK, wprowadzonego zarządzeniem nr 52/2007 Rektora UJK z dnia 21 grudnia 2007 r., po zmianie dokonanej na mocy § 1 pkt 3 zarządzenia nr 59/2010 Rektora z dnia 27 września 2010 r.

¹⁴ Na mocy zmiany regulaminu organizacyjnego, dokonanej § 1 pkt 4 zarządzenia nr 84/2012 Rektora UJK z dnia 28 września 2012 r.

¹⁵ W ramach przedmiotów ochrona własności intelektualnej, podstawy własności intelektualnej, encyklopedia prawa z elementami ochrony własności intelektualnej.

¹⁶ Na Wydziale Humanistycznym oraz Wydziale Filologiczno-Historycznym od 4 do 15 godz., na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym od 4 do 20 godzin, na Wydziale Nauk o Zdrowiu oraz Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym od 5 do 15 godzin, na Wydziale Zarządzania i Administracji od 3 do 45 godzin, na Wydziale Nauk Społecznych od 15 do 30 godzin.

¹⁷ Uchwała nr 17/2012 z 29 marca 2012 r., obowiązująca od rozpoczęcia roku akademickiego 2012/2013.

¹⁸ Przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, UJK oraz Międzyuniwersyteckie Centrum Informatyzacji (w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki).

¹⁹ Rektor, trzech prorektorów, oraz trzech innych nauczycieli akademickich (dwóch z Instytutu Chemii oraz jeden z Instytutu Edukacji Muzycznej).

nauczyciele akademicki, zwłaszcza pełniący funkcję promotorów prac dyplomowych i/lub doktorskich, Janusz Król, Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich, wyjaśnił: *Szkolenie (...), skierowane było do pracowników zarządzających uczelniami i merytorycznie zaangażowanych w proces wdrażania i rozwoju systemów informatycznych w szkolnictwie wyższym i miało charakter zamknięty, a liczba uczestników była limitowana (...).* [dowód: akta kontroli str. 199-200, 206]

Jako inne (poza zajęciami z zakresu ochrony własności intelektualnej i ww. szkoleniem) podejmowane przez UJK w badanym okresie działania mające na celu podkreślenie wagi przestrzegania praw autorskich, tj. inicjatywy nakierowane na zapoznanie studentów i/lub pracowników UJK z prawem ochrony intelektualnej, Janusz Król, Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich wskazał uczestnictwo w latach 2010-2012 osoby odpowiedzialnej w UJK za sprawy dotyczące ochrony praw własności intelektualnej w około dziesięciu szkoleniach poświęconych tym kwestiom. [dowód: akta kontroli str. 200, 206-207]

W sporządzonym w grudniu 2012 r.²⁰ rejestrze ryzyk (mapie ryzyka UJK w Kielcach), znalazły się²¹ dwa zidentyfikowane ryzyka z zakresu objętego przedmiotem kontroli tj. naruszenie praw własności intelektualnej oraz plagiat. W obydwu przypadkach siłę oddziaływania ryzyka określono jako średnią²², zaś prawdopodobieństwo jego wystąpienia jako niskie²³. W odniesieniu do pierwszego z ww. ryzyk priorytet kierownictwa (nadawany po ocenie istotności ryzyka) został określony jako niski, zaś dla drugiego – średni²⁴. Jako stosowane mechanizmy kontrolne dla ryzyka naruszenia praw własności intelektualnej wskazano działania wynikające z ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych²⁵ a także z uchwały nr 21/2011 Senatu w sprawie regulaminu zarządzania prawami własności intelektualnej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych, natomiast dla ryzyka plagiatu – działania wynikające z ww. ustawy i funkcjonowanie systemu antyplagiatowego. [dowód: akta kontroli str. 1326-1328, 1331-1333, 1374]

W okresie objętym kontrolą Polska Komisja Akredytacyjna (dalej: PKA) dokonała oceny jakości kształcenia na dziewięciu kierunkach studiów prowadzonych na UJK, w tym dwukrotnie na studiach pierwszego stopnia na kierunku informatyka. PKA wydała siedem ocen pozytywnych oraz dwie oceny warunkowe. Wydając dwukrotnie oceny warunkowe dla kierunku informatyka Prezydium PKA zwróciło uwagę na niespełnianie minimum kadrowego²⁶, niedociągnięcia w zakresie planów studiów i programów nauczania (sylabusy), a także niewdrożenie uchwalonego przez Senat Uczelni w kwietniu 2012 r. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia w zakresie udziału studentów w procesie zapewniania jakości kształcenia. Z analizy raportów z ocen PKA wynika, że oceny te nie obejmowały zagadnień objętych kontrolą. Jedynie w przypadku oceny dla studiów pierwszego i drugiego stopnia na kierunku ekonomia w raporcie z wizytacji zespołu oceniającego PKA stwierdza się, że *w zestawie przedmiotów podstawowych ujęto wszystkie treści kształcenia z grupy treści podstawowych ze standardów, a w programie studiów przewidziano zajęcia z ochrony własności intelektualnej.* [dowód: akta kontroli str. 153-178]

²⁰ Stosownie do obowiązku wynikającego z § 10 ust. 1 Polityki zarządzania ryzykiem w UJK w Kielcach, stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 99/2011 Rektora z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie Polityki zarządzania ryzykiem w UJK.

²¹ W obszarze działania „Zarządzanie kapitałem intelektualnym”.

²² Tj. 3 w skali od 1 do 5 gdzie (stosownie do § 7 ust. 3 ww. Polityki zarządzania ryzykiem) 1 oznacza oddziaływanie nieznaczne, 2 – małe, 3 – średnie, 4 – poważne, 5 – katastrofalne.

²³ Tj. 2 w skali od 1 do 5 gdzie (stosownie do § 7 ust. 5 ww. Polityki zarządzania ryzykiem) 1 oznacza prawdopodobieństwo znikome, 2 – niskie, 3 – średnie, 4 – wysokie, 5 – bardzo wysokie.

²⁴ W skali od 1 do 3, gdzie (stosownie do § 8 ww. Polityki zarządzania ryzykiem) 1 oznacza priorytet niski, akceptację ryzyka i nie podejmowanie zaradczych, 2 – priorytet średni, akceptację ryzyka, zaplanowanie działań zaradczych do ewentualnego wdrożenia, 3 – priorytet wysoki, brak akceptacji ryzyka, wdrożenie działań zaradczych w określonym przez rektora terminie.

²⁵ Dz. U. z 2006 r., Nr 90, poz. 631 ze zm.

²⁶ Tj. § 5 ust. 5 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048 ze zm.) oraz § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. (Dz. U. Nr 243, poz. 1445 ze zm.).

Ustalone
nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

NIK zwraca uwagę na fakt, że jakkolwiek zarządzeniem Rektora nr 63/2012 z dnia 21 sierpnia 2012 r. został wprowadzony wzór oświadczenia doktoranta studiów doktoranckich o autorstwie pracy doktorskiej, to w żadnym dokumencie, w szczególności w regulaminie studiów doktoranckich, nie zawarto postanowień nakładających na doktorantów obowiązek składania takiego oświadczenia.

Ponadto należy zauważyć, że podczas przeprowadzonej na Uczelni analizy ryzyka, której efektem było sporządzenie w 2012 r. rejestru ryzyk, nie zostało zidentyfikowane ryzyko przedstawienia niebędącej plagiatem pracy niesamodzielnej (np. napisanej na zlecenie), mimo iż – obok ryzyka plagiatu – należy ono do istotnych ryzyk związanych z problematyką ochrony praw autorskich. Ustanowiony na Uczelni system zapewnienia jakości kształcenia powinien, zdaniem NIK, obejmować również procedury mające na celu zapobieganie i wykrywanie tego rodzaju przypadków.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Uniwersytetu w badanym obszarze.

2. Procedury i działania podejmowane w celu wykrywania naruszeń praw autorskich

Opis stanu
faktycznego

W roku akademickim 2011/2012 liczba studentów ostatniego roku wynosiła 6.885 (4.302 na studiach stacjonarnych i 2.583 na studiach niestacjonarnych). Do egzaminu dyplomowego złożono ogółem 6.440 prac (4.041 na studiach stacjonarnych i 2.399 na studiach niestacjonarnych), w tym: 3.419 na studiach pierwszego stopnia, 2.717 na studiach drugiego stopnia, sześć na studiach trzeciego stopnia oraz 298 na jednolitych studiach magisterskich. Liczba prac obronionych w ww. roku akademickim pokrywała się z liczbą prac złożonych, za wyjątkiem studiów drugiego stopnia oraz studiów doktoranckich, gdzie obroniono odpowiednio o jedną i trzy prace mniej niż złożono – różnice te wynikały z faktu złożenia jednego egzaminu magisterskiego z wynikiem niedostatecznym oraz obrony trzech prac doktorskich w kolejnym roku akademickim. W roku akademickim 2012/2013 na ostatnim roku studiowało ogółem 6.190 osób (4.192 na studiach stacjonarnych i 1.998 na studiach niestacjonarnych). Do obrony złożono 5.476 prac (3.699 na studiach stacjonarnych i 1.777 na studiach niestacjonarnych), z tego 3.202 na studiach pierwszego stopnia, 2.263 na studiach drugiego stopnia, osiem na studiach trzeciego stopnia, trzy na jednolitych studiach magisterskich. Liczba prac obronionych i złożonych pokrywała się, za wyjątkiem studiów doktoranckich, w przypadku których – jak wyżej wspomniano – obroniono trzy prace doktorskie złożone w roku akademickim 2011/2012. W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków, w których studenci ostatniego roku studiów pisaliby pracę dyplomową poza Uczelnią. [dowód: akta kontroli str. 182, 207, 209-212]

Opiekę promotorską na Uczelni sprawowało w latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013 odpowiednio 480 i 427 nauczycieli akademickich, z czego odpowiednio siedmiu i dziewięciu w przewodach doktorskich. W roku akademickim 2011/2012 na 480 promotorów 357 (74,4%) prowadziło od jednej do 16 prac (licencjackich, magisterskich, doktorskich), 53 (11%) – od 17 do 24 prac, 56 (11,7%) – od 25 do 40 prac, natomiast 14 (2,9%) – powyżej 40 prac. W roku akademickim 2012/2013 na 427 promotorów 327 (76,6%) obejmowało opieką od jednej do 16 prac, 40 (9,4%) – od 17 do 24 prac, 51 (11,9%) – od 25 do 40 prac, zaś dziewięciu (2,1%) – powyżej 40 prac. Największa liczba prac, nad jaką opiekę w roku akademickim sprawował jeden promotor, wyniosła 74²⁷. [dowód: akta kontroli str. 183]

Uchwałami Senatu UJK w sprawie ustalenia zakresu obowiązków dydaktycznych nauczycieli akademickich, form zajęć dydaktycznych objętych zakresem tych obowiązków i zasad obliczania godzin dydaktycznych oraz liczebności grup studenckich²⁸, na Uczelni ustanowiono limity dotyczące liczby uczestników seminariów. W przypadku seminariów

²⁷ Na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym.

²⁸ Uchwała nr 55/2009 z 24 września 2009 r., uchwała nr 45/2011 z 27 października 2011 r., uchwała nr 142/2012 z 27 września 2012 r., uchwała nr 23/2013 z 25 kwietnia 2013 r.

licencjackich i magisterskich liczebność grup, w całym okresie objętym kontrolą, miała wynosić od 10 do 14 osób²⁹, jednak jeżeli szczególny charakter zajęć lub liczba studentów na danym roku studiów, wydziale, kierunku lub specjalności nie pozwalały na podział na grupy o ww. liczebności, dziekan wydziału mógł – na wniosek kierownika jednostki prowadzącej dany kierunek studiów – ustalić na dany rok akademicki inną liczebność grup, mając na uwadze uwarunkowania merytoryczne i finansowe³⁰. Dla seminariów doktorskich liczebność grup w roku akademickim 2011/2012 określono na pięć do siedmiu osób, zaś w roku akademickim 2012/2013 – od jednej do trzech osób. [dowód: akta kontroli str. 234-251]

Na 708 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2011/2012 na studiach pierwszego i drugiego stopnia liczebność zgodną z wewnętrznymi uregulowaniami Uczelni miało 377 grup (53,2%), natomiast 93 grupy (13,2%) liczyły poniżej 10 osób, a 238 grup (33,6%) powyżej 14 osób. W roku akademickim 2012/2013 na ww. studiach prowadzono ogółem 677 grup seminaryjnych, przy czym liczebność 359 z nich (53%) wynosiła od 10 do 14 osób, zaś liczebność 104 (15,4%) – poniżej 10 osób, a liczebność 214 (31,6%) powyżej 14 osób. Liczebność grup na seminariach doktorskich była w całym badanym okresie zgodna z wewnętrznymi uregulowaniami Uczelni. [dowód: akta kontroli str. 252-254]

Według wyjaśnień udzielonych przez dziekanów poszczególnych wydziałów UJK lub osoby kierujące funkcjonującymi w ich ramach instytutami i katedrami, a także załączonej do nich dokumentacji:

- na Wydziale Humanistycznym – na 65 grup seminaryjnych prowadzonych w latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013 większą liczebność miało odpowiednio 15 (23%) i 16 (24,6%) grup³¹ – wynikało to z dość dużej fluktuacji studentów, w szczególności z przejmowania przez poszczególnych promotorów osób wracających z urlopów lub powtarzających naukę, z wyrażanych zgód na indywidualną organizację zajęć na seminarium (zwłaszcza w odniesieniu do licznej grupy pracujących studentów), co uniemożliwiało staranie się o podwyższenie liczebności grup na początku roku akademickiego³²; [dowód: akta kontroli str. 1509-1512]
- na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym – na 126 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2011/2012 oraz 117 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2012/2013 większą liczebność miało odpowiednio 18 (14,3%) i 10 (8,5%) grup³³ – było to spowodowane głównie: niemożnością utworzenia z grupy specjalnościowej (liczącej od 18 do 25 osób) dwóch grup seminaryjnych, powrotami z urlopów dziekańskich i wznowieniami studiów w trakcie roku akademickiego³⁴, potencjałem naukowym w danej dziedzinie i zainteresowaniami studentów³⁵, prowadzeniem seminarium, w którym oprócz profesora promotorami byli (za zgodą Rady Wydziału) trzej adiunkci³⁶; [dowód: akta kontroli str. 1513-1534]
- na Wydziale Nauk o Zdrowiu – na 62 grupy seminaryjne prowadzone w roku akademickim 2011/2012 oraz 59 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2012/2013 większą liczebność miało odpowiednio 14 (22,6%) i 5 (8,5%) grup³⁷ – wynikało to z dużej fluktuacji studentów (przenoszenia się z jednej grupy seminaryjnej do drugiej, a także z innych uczelni, powrotów z urlopów, powtarzania roku,

²⁹ Według § 8 ww. uchwał Senatu Uczelni.

³⁰ Zgodnie z § 11 ust. 4 ww. uchwał Senatu Uczelni.

³¹ Tj. w roku akademickim 2011/2012 liczebność 12 grup wynosiła od 15 do 17 osób, liczebność dwóch grup – od 18 do 20 osób, a liczebność jednej grupy – od 21 do 23 osób, natomiast w roku akademickim 2012/2013 liczebność 14 grup wynosiła od 15 do 17 osób, a liczebność dwóch innych odpowiednio od 18 do 20 osób i od 21 do 23 osób.

³² Wyjaśnienia Janusza Detki, Dziekana Wydziału Humanistycznego UJK.

³³ Tj. w roku akademickim 2011/2012 liczebność 13 grup wynosiła od 15 do 17 osób, liczebność dwóch grup – od 18 do 20 osób, a liczebność trzech grup – od 21 do 23 osób, zaś w roku akademickim 2012/2013 liczebność sześciu grup wynosiła od 15 do 17 osób, a liczebność czterech grup od 18 do 20 osób.

³⁴ Wyjaśnienia Tadeusza Biernata, Wicedyrektora Instytutu Geografii.

³⁵ Wyjaśnienia Jerzego Oszczudłowskiego, Wicedyrektora Instytutu Chemii.

³⁶ Wyjaśnienia Rafała Kozłowskiego, Zastępcy Kierownika Katedry Ochrony i Kształtowania Środowiska; zaakceptowany przez Radę Wydziału wniosek o wyrażenie zgody na promotorstwo prac magisterskich przez trzech pracowników naukowo-dydaktycznych ze stopniem doktora.

³⁷ Tj. w roku akademickim 2011/2012 liczebność 11 grup wynosiła od 15 do 17 osób, liczebność dwóch grup – od 18 do 20 osób, a liczebność jednej grupy – od 21 do 23 osób, zaś w roku akademickim 2012/2013 liczebność pięciu grup wynosiła od 15 do 17 osób.

rezygnacji ze studiów), a na przekroczenia każdorazowo uzyskiwano zgodę dziekana³⁸; [dowód: akta kontroli str. 1535-1537, 1540-1544]

- na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym – na 183 grupy seminaryjne prowadzone w roku akademickim 2011/2012 oraz 172 grupy seminaryjne prowadzone w roku akademickim 2012/2013 większą liczebność miało odpowiednio 58 (31,7%) i 54 (31,4%) grupy³⁹ – było to uwarunkowane *szczególnymi preferencjami studentów w wyborze promotorów* oraz związane z pogarszającą się sytuacją finansową Uczelni, a na przekroczenia każdorazowo uzyskiwano zgodę dziekana⁴⁰; [dowód: akta kontroli str. 1545-1546, 1548, 1550-1552]
- na Wydziale Zarządzania i Administracji – na 151 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2011/2012 oraz 167 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2012/2013 większą liczebność miało odpowiednio 110 (72,8%) i 112 (67%) grup⁴¹ – wynikało to z dużego zainteresowania studentów niektórymi seminariami oraz *możliwości kadrowych skonfrontowanych z liczbą studentów na poszczególnych kierunkach i specjalnościach*, a na przekroczenia każdorazowo uzyskiwano zgodę dziekana⁴²; [dowód: akta kontroli str. 1553-1555]
- na Wydziale Filologiczno-Historycznym – na 30 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2011/2012 oraz 34 grupy seminaryjne prowadzone w roku akademickim 2012/2013 większą liczebność miało odpowiednio 10 (33,3%) i siedem (20,6%) grup⁴³ – spowodowane było to dużą popularnością niektórych seminariów, w związku z czym dziekan, mając na uwadze uwarunkowania merytoryczne i finansowe (w tym utrzymanie ciągłości i płynności procesu dydaktycznego oraz zapewnienie pracownikom pensum dydaktycznego) wyrażał zgodę na przekroczenia limitów⁴⁴; [dowód: akta kontroli str. 1556-1562]
- na Wydziale Nauk Społecznych – na 81 grup seminaryjnych prowadzonych w roku akademickim 2011/2012 oraz 63 grupy seminaryjne prowadzone w roku akademickim 2012/2013 większą liczebność miało odpowiednio 11 (13,6%) i 10 (15,9%) grup⁴⁵ – było to efektem dużego zainteresowania niektórymi seminariami oraz miało związek z polityką finansową władz Uczelni *dążących do jak największych oszczędności i tworzenia jak największych grup*⁴⁶. [dowód: akta kontroli str. 252-253, 1563-1565]

Na Uniwersytecie nie określono maksymalnej liczby grup seminaryjnych, jaką może prowadzić promotor w danym roku akademickim, co w konsekwencji przełożyło się na brak limitu dotyczącego liczby studentów obejmowanych opieką jednego nauczyciela akademickiego. [dowód: akta kontroli str. 184, 188-190]

Janusz Król, Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich, podał: *Przepisy prawa dotyczące działalności Uczelni w zakresie prowadzonych kierunków, nie narzucają Uczelni obowiązku ustanowienia regulacji prawnych dotyczących maksymalnej liczby studentów jaka w danym roku akademickim może być objęta opieką sprawowaną przez jednego*

³⁸ Wyjaśnienia Stanisława Głuszka, Dziekana Wydziału Nauk o Zdrowiu; zaakceptowane przez dziekana wnioski Instytutu Pielęgniarstwa i Położnictwa oraz Instytutu Fizjoterapii o wyrażenie zgody na odstąpienie od liczebności grup seminaryjnych określonej uchwałami Senatu UJK.

³⁹ Tj. w roku akademickim 2011/2012 liczebność 47 grup wynosiła od 15 do 17 osób, a liczebność 11 grup – od 18 do 20 osób, zaś w roku akademickim 2012/2013 liczebność 47 grup wynosiła od 15 do 17 osób, a liczebność siedmiu grup – od 18 do 20 osób.

⁴⁰ Zaakceptowane przez Dziekana Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego wnioski Instytutu Pedagogiki i Psychologii oraz Instytutu Edukacji Szkolnej o wyrażenie zgody na zwiększenie liczebności grup seminaryjnych.

⁴¹ Tj. w roku akademickim 2011/2012 liczebność 78 grup wynosiła od 15 do 17 osób, liczebność 29 grup – od 18 do 20 osób, a liczebność trzech grup – od 21 do 23 osób, zaś w roku akademickim 2012/2013 liczebność 69 grup wynosiła od 15 do 17 osób, liczebność 36 grup – od 18 do 20 osób, liczebność sześciu grup – od 21 do 23 osób, a liczebność jednej grupy – od 24 do 26 osób.

⁴² Wyjaśnienia Wojciecha Saletry, Dziekana Wydziału Zarządzania i Administracji.

⁴³ Tj. w roku akademickim 2011/2012 liczebność 10 grup wynosiła od 15 do 17 osób, zaś w roku akademickim 2012/2013 liczebność siedmiu grup wynosiła od 15 do 17 osób.

⁴⁴ Wyjaśnienia Marka Dutkiewicza, Dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego; pisma dziekanów do Dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych i Kierownika Samodzielnego Zakładu Filologii Angielskiej/Katedry Filologii Angielskiej wyrażające zgodę na zmianę liczebności grup studenckich.

⁴⁵ Tj. w roku akademickim 2011/2012 liczebność ośmiu grup wynosiła od 15 do 17 osób, a liczebność trzech grup – od 18 do 20 osób, zaś w roku akademickim 2012/2013 liczebność 10 grup wynosiła od 15 do 17 osób.

⁴⁶ Wyjaśnienia Andrzeja Felchnera, Dziekana Wydziału Nauk Społecznych.

promotora. W związku z powyższym przy przydzielaniu ilości grup seminaryjnych kierownicy jednostek organizacyjnych kierują się po pierwsze względami merytorycznymi (zgodnością tematyki prac z obszarem i zainteresowaniami badawczymi promotora) i koniecznością uwzględnienia oczekiwań studentów i ich zainteresowań. [dowód: akta kontroli str. 200, 207]

Badanie 50 losowo wybranych teczek akt osobowych studentów, którzy w okresie objętym kontrolą obronili na Uczelni pracę dyplomową wykazało, iż dokumentacja zawierała wszystkie elementy wymagane przepisami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów⁴⁷. Zgodnie z wewnętrznymi procedurami Uczelni w aktach osobowych studenta znajdowało się również oświadczenie autora o samodzielności pracy i nienaruszaniu praw autorskich. Wszystkie akta osobowe objęte badaniem zawierały sporządzoną przez promotora i recenzenta ocenę opisową pracy, która obejmowała, w szczególności charakterystykę doboru i wykorzystania źródeł oraz aktualności literatury. W dwóch analizowanych przypadkach recenzja pracy nie zawierała podpisu recenzenta, co – jak wyjaśnili autorzy recenzji – było wynikiem przeoczenia i niedopatrzenia. [dowód: akta kontroli str. 82-85, 255-260]

Ogólne zasady dotyczące sposobu sprawowania opieki promotorskiej na Uczelni zostały określone w regulaminie studiów, stanowiącym m.in., że problematyka pracy dyplomowej powinna być ustalona nie później niż na rok przed planowanym końcem studiów oraz pozostawać w ścisłym związku z kierunkiem studiów, przy ustalaniu tematu pracy powinny być brane pod uwagę zainteresowania naukowe studenta, a także możliwości organizacyjne, materialne i kadrowe Uczelni. [dowód: akta kontroli str. 33, 58]

Roczny wymiar zajęć dydaktycznych związanych z prowadzeniem seminariów dyplomowych na UJK był istotnie zróżnicowany w zależności od jednostki organizacyjnej Uczelni, kierunku i rodzaju studiów. Na studiach pierwszego stopnia wynosił on od 15 godzin na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (kierunek ochrona środowiska) do 90 godzin na Wydziale Humanistycznym (kierunek filologia), przy czym na większości kierunków (62,4% prowadzonych w latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013 kierunków studiów licencjackich) wymiar seminarium ukształtowano na poziomie 60 godzin. Na studiach magisterskich studenci w większości uczestniczyli w 60-godzinnych seminariach dyplomowych (70,4% prowadzonych w latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013 kierunków studiów magisterskich), przy czym najniższy (20-godzinny) wymiar miały seminaria prowadzone na kierunku filologia polska, natomiast najwyższy (90-godzinny) – na kierunkach historia i informacja naukowa oraz bibliotekoznawstwo. Roczny wymiar zajęć dydaktycznych związanych z wypracowywaniem prac doktorskich wynosił od 20 godzin na kierunku pedagogika, poprzez 30 godzin na kierunkach biologia, chemia, fizyka, geografia, historia do 90 godzin na kierunku filologia. Liczba godzin przeznaczonych na konsultację i ocenę pracy ustalana była indywidualnie zgodnie z programem nauczania i kartą przedmiotu. [dowód: akta kontroli str. 184, 192]

Na Uniwersytecie nie określono odrębnych wymagań odnośnie obecności studentów na seminariach dyplomowych (zgodnie z ustalonymi w § 40 ust. 1 i 2 regulaminu studiów UJK⁴⁸ ogólnymi zasadami obecności na zajęciach, student ma obowiązek uczestniczenia w zajęciach określonych jako obligatoryjne i dopuszcza się jedną nieusprawiedliwioną nieobecność w semestrze na zajęciach, w których uczestnictwo jest obowiązkowe), nie wprowadzono wewnętrznych uregulowań w zakresie wymogu przedstawiania prac etapami oraz referowania w trakcie seminariów zawartości prac. [dowód: akta kontroli str. 184, 190]

Jak wyjaśnił Janusz Król, Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich: *Na podstawie Regulaminu studiów student ma prawo do konsultacji prowadzonych przez nauczycieli akademickich w czasie ich dyżurów, a w przypadku seminarium dyplomowego jest to uzależnione od potrzeb studenta – bez określenia limitu godzin (...) obecności studentów na seminariach, przedstawianie prac dyplomowych etapami oraz referowanie w trakcie seminariów dyplomowych zawartości prac są ustalane indywidualnie pomiędzy promotorem, a studentem przygotowującym pracę dyplomową. [dowód: akta kontroli str. 184, 189]*

⁴⁷ Dz. U. Nr 201, poz. 1188.

⁴⁸ Załącznik do uchwały Senatu UJK nr 30/2010 z dnia 29 kwietnia 2010 r., a następnie załącznik do uchwały Senatu UJK nr 15/2012 z dnia 29 marca 2012 r.

Według postanowień regulaminu studiów UJK⁴⁹ nauczyciel akademicki prowadzący seminarium dyplomowe na studiach pierwszego stopnia powinien posiadać co najmniej stopień naukowy doktora, natomiast na studiach drugiego stopnia stopień doktora habilitowanego. W regulaminie zaznaczono, iż rada wydziału może jednak upoważnić do prowadzenia seminarium magisterskiego i promotorstwa pracy magisterskiej nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł doktora. [dowód: akta kontroli str. 20, 47-48, 268, 281-282]

Zgodnie z regulaminem studiów doktoranckich UJK⁵⁰ opiekunem naukowym doktoranta i promotorem w przewodzie doktorskim może być nauczyciel akademicki posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego prowadzący działalność naukową lub dydaktyczną w zakresie danej lub pokrewnej dyscypliny naukowej lub artystycznej. [dowód: akta kontroli str. 268, 281-282]

Analiza spełniania ww. wymagań przez 50 spośród 427 pracowników naukowych UJK opiekujących się studentami piszącymi prace na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz wszystkich nauczycieli akademickich opiekujących się doktorantami w roku akademickim 2012/2013 wykazała, iż wymagania te były przestrzegane. [dowód: akta kontroli str. 86-87]

Jak wynika z ustnych wyjaśnień, udzielonych przez 10 pracowników naukowych UJK, dobranych w sposób celowy spośród tych, którzy w roku akademickim 2012/2013 wypromowali największą liczbę prac, podstawową metodą weryfikacji samodzielności prac studentów była systematyczna praca w trakcie seminarium (przyjmowanie i zatwierdzanie prac etapami tj. rozdziałami, podrozdziałami). Żaden z ww. promotorów nie odnotował przypadku przedstawienia pracy w całości na krótko przed zaplanowanym terminem obrony. Wszyscy stwierdzili, że rozpoczynając seminarium dyplomowe uświadamiali studentom konsekwencje związane z naruszeniem praw autorskich, a także zapoznawali ich ze sposobem poprawnego wykorzystywania źródeł. Wyjaśniający podkreślali, iż skutecznym sposobem na zapobieganie plagiatom jest uzgodnienie oryginalnego tematu pracy, a także jej empiryczny charakter. Sześciu z dziesięciu promotorów, u których – jak podali – w odniesieniu do składanych fragmentów prac (nigdy w przypadku kompletnej pracy złożonej do obrony) wystąpiły pojedyncze sytuacje powzięcia podejrzenia dotyczącego naruszenia przez studenta praw autorskich, dokonywało samodzielnego sprawdzenia, poprzez porównanie „podejrzanych” fragmentów z treściami dostępnymi w Internecie. Kwestie podejrzeń w tych przypadkach wyjaśniane były w relacji promotor – student. Promotorzy wyjaśnili, że w ww. przypadkach nie podejmowali formalnych działań z uwagi na fakt, iż wątpliwości dotyczyły przedkładanych „na roboczo” fragmentów prac, a nie całości pracy złożonej do obrony. Z uwagi na przyjęty system pracy (systematyczne przyjmowanie i zatwierdzanie prac rozdziałami) żaden z promotorów nie był w stanie udzielić odpowiedzi na pytanie, jaki czas jest niezbędny do dokonania rzetelnej oceny pracy i weryfikacji, czy została ona napisana samodzielnie. Jak podali, weryfikacja taka dokonywana była przez nich na bieżąco w trakcie oceny poszczególnych części pracy. Według przekazanych informacji, wiedzę na temat ochrony praw autorskich promotorzy czerpali z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Połowa z nich wskazała, iż Uczelnia podejmowała działania mające na celu poszerzenie i aktualizację wiedzy o ochronie praw autorskich. [dowód: akta kontroli str. 286-314]

W celu weryfikacji oryginalności prac dyplomowych i doktorskich, a także innych prac (artykułów, opracowań) na Uczelni od 2008 r. wykorzystywano komputerowy program antyplagiatowy, umożliwiający sprawdzenie dokumentów w formie elektronicznej pod kątem ich podobieństwa do tekstów znajdujących się w zgromadzonej bazie danych oraz w zasobach internetowych. Narzędzie to nie wykrywa samodzielnie naruszenia praw autorskich – jego zadaniem jest dostarczanie informacji o rozmiarach i źródłach zapożyczeń w taki sposób, aby promotor, po analizie generowanego przez system antyplagiatowy raportu, podjął decyzję co do dalszego postępowania. Program posiada funkcjonalność, która pozwala na wykrycie w badanym dokumencie znaków pochodzących z alfabetów

⁴⁹ Załącznik do uchwały Senatu UJK nr 15/2012 z dnia 29 marca 2012 r. oraz załącznik do uchwały Senatu UJK nr 30/2010 z dnia 29 kwietnia 2010 r.

⁵⁰ Załącznik do uchwały Senatu UJK nr 8/2011 z dnia 24 lutego 2011 r. oraz uchwały nr 10/2012 z dnia 23 lutego 2012 r.

innych niż łańskie, co może wskazywać na próbę intencjonalnego zaburzenia („oszukiwania”) działania narzędzia. W okresie objętym kontrolą UJK corocznie zawierał, z dostawcą narzędzia, umowę o świadczenie usług sprawdzenia dokumentów o łącznej objętości 43.800.000 znaków. Umowy z 2011 r. i 2012 r. podpisane były na rok⁵¹, zaś umowa z 2013 r. – na okres dwóch lat⁵². Każda z umów stanowiła, że po jej wygaśnięciu Uczelnia nie będzie upoważniona do dalszego korzystania z systemu, także w sytuacji, w której nie została wykorzystana przewidziana w umowie maksymalna liczba znaków. Przyznane poszczególnym wydziałom Uczelni limity (określone przez ówczesnego Prorektora Jacka Semaniaka pismem z 5 marca 2008 r., w którym podano, że zakupiony pakiet umożliwi sprawdzenie 300 prac) wynosiły: dla Wydziału Humanistycznego oraz Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego – po 40 prac, dla Wydziału Nauk o Zdrowiu – 30 prac, dla Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego – 70 prac, dla Wydziału Zarządzania i Administracji oraz Wydziału Nauk Społecznych – po 50 prac, dla Wydziału Filologiczno-Historycznego – 20 prac. [dowód: akta kontroli str. 113-132]

Jak pisał Janusz Król, Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich, *przyczyną podjęcia decyzji o zakupie i użytkowaniu przez Uczelnię programu antyplagiatowego było zastosowanie działań prewencyjnych, mających na celu uświadomienie studentom zasad dotyczących ochrony praw autorskich*. [dowód: akta kontroli str. 184, 188]

Według regulaminu dotyczącego procedury antyplagiatowej decyzję o przekazaniu pracy do sprawdzenia przy pomocy elektronicznego systemu antyplagiatowego podejmuje promotor w ramach limitu przydzielonego dla wydziału (§ 1 ust. 4), zaś w przypadku braku prac skierowanych do sprawdzenia przez promotorów, dziekan wydziału, do końca września każdego roku akademickiego, wyznacza losowo prace do sprawdzenia (§ 1 ust. 5).

W regulaminie ustanowiono następujące zasady, obowiązujące w przypadku skierowania pracy do sprawdzenia przy pomocy elektronicznego systemu antyplagiatowego:

- tekst pracy dyplomowej w wersji ostatecznej, przeznaczonej do obrony, musi być złożony w dziekanacie, w postaci wydruku oraz pliku elektronicznego w odpowiednim formacie, na co najmniej trzy tygodnie przed wyznaczonym terminem obrony (§ 2 ust. 1), przy czym w przypadku stwierdzenia przez promotora (odpowiedzialnego za kontrolę identyczności) różnic między tekstami wydruku i pliku elektronicznego, praca nie zostaje dopuszczona do procedury antyplagiatowej (§ 2 ust. 2);
- tekst pracy zostaje poddany sprawdzeniu w elektronicznym systemie antyplagiatowym w ciągu 48 godzin od momentu złożenia, a sprawdzenia dokonuje promotor lub operator systemu – informatyk wydziałowy lub inna osoba wskazana przez dziekana wydziału (§ 2 ust. 3);
- dla każdej sprawdzonej pracy system antyplagiatowy generuje tzw. raport podobieństwa (§ 2 ust. 4);
- jeżeli w wyniku oględzin raportu podobieństwa praca zostanie uznana za niebudzącą wątpliwości promotor parafuje ją i dopuszcza do obrony (§ 2 ust. 5);
- praca wymaga dodatkowej oceny z powodu występowania *nieuprawnionych zapożyczeń*, w szczególności gdy: 1) współczynnik podobieństwa wynosi co najmniej 50%, 2) współczynnik podobieństwa 2 wynosi co najmniej 5%, 3) praca zawiera fragmenty tekstu – co najmniej 50 słów – zidentyfikowane przez system jako „podobne”, 4) występuje duża ilość potencjalnych zapożyczeń z jednego źródła, 5) zachodzi zgodność tematyki badanej pracy z potencjalnymi źródłami zapożyczeń, 6) cechy redakcyjne badanej pracy wskazują na „mechaniczne” zapożyczenia (§ 2 ust. 6);
- oceny, czy praca zawiera nieuprawnione zapożyczenia, o których mowa w § 2 ust. 6, dokonuje – na podstawie raportu podobieństwa wygenerowanego przez system – promotor (§ 2 ust. 7);
- jeżeli z oceny, o której mowa w § 2 ust. 7 wynika, że praca nie zawiera niedopuszczalnych zapożyczeń i po sporządzeniu – według wzoru stanowiącego załącznik do zarządzenia – tzw. protokołu oceny oryginalności pracy na podstawie

⁵¹ Umowę DP/2311/7/11 z 6 stycznia 2011 r. zawarto na okres od 7 stycznia 2011 r. do 6 stycznia 2012 r., zaś umowę DP/2311/4/2012 z 17 stycznia 2012 r. – na okres od 17 stycznia 2012 r. do 16 stycznia 2013 r.

⁵² Umowę z 15 stycznia 2013 r. zawarto na okres od 17 stycznia 2013 r. do 16 stycznia 2015 r.

- raportu podobieństwa (dalej: protokół oceny oryginalności pracy), promotor parafuje pracę i dopuszcza ją do obrony (§ 2 ust. 8);
- jeżeli z oceny, o której mowa w § 2 ust. 7 wynika, że praca nie spełnia kryteriów procedury antyplagiatowej i jednocześnie zawiera przesłanki popełnienia plagiatu, nie jest ona dopuszczana do obrony (§ 2 ust. 9);
 - praca, która nie spełnia kryteriów procedury antyplagiatowej i jednocześnie zawiera przesłanki popełnienia plagiatu, podlega dodatkowej ocenie przez powołaną przez dziekana komisję, w skład której wchodzi: dziekan lub upoważniony prodziekan, promotor oraz inny specjalista z zakresu tematyki pracy ze stopniem naukowym doktora habilitowanego lub tytułem naukowym (§ 2 ust. 10);
 - jeżeli w wyniku oceny dokonanej przez ww. komisję, praca została uznana za plagiat, wszczynane jest postępowanie dyscyplinarne wobec studenta (§ 2 ust. 11).

Zgodnie z § 3 zarządzenia wszystkie prace, które zostały dopuszczone do obrony i przeszły procedurę antyplagiatową muszą być, w ciągu 48 godzin po zakończeniu tej procedury, dodane do bazy danych systemu antyplagiatowego, a dodania dokonuje promotor lub operator systemu – informatyk wydziałowy lub inna osoba wskazana przez dziekana wydziału. [dowód: akta kontroli str. 8-9]

Protokół oceny oryginalności pracy, zawiera miejsca na wpisanie informacji dotyczących autora pracy (w pkt 1) i jej tytułu (w pkt 2), jednostki organizacyjnej Uczelni⁵³ (w pkt 3), rodzaju pracy⁵⁴ (w pkt 4), a także zaznaczenie oceny⁵⁵ (w pkt 5), zamieszczenie ewentualnych uwag (w pkt 6) oraz podpisów promotora i operatora systemu. [dowód: akta kontroli str. 10]

W zarządzeniu ws. procedury antyplagiatowej nie zostały określone przesłanki kierowania pracy przez promotora do sprawdzenia w systemie antyplagiatowym. Jak wyjaśnił Janusz Król, Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich: *Promotor danej pracy podejmuje decyzję o jej skierowaniu do sprawdzenia przy pomocy elektronicznego systemu antyplagiatowego w przypadku podejrzenia przypisania przez studenta istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu jako własnego.* [dowód: akta kontroli str. 8-9, 184, 188]

Na 13 pracowników UJK, wskazanych jako pełniący w okresie objętym kontrolą funkcję operatorów systemu na poszczególnych wydziałach Uczelni, czterech⁵⁶ (spośród ośmiu zatrudnionych w tamtym czasie⁵⁷) wzięło udział w przeprowadzonym 13 marca 2008 r. szkoleniu, podczas którego omówiono zasady funkcjonowania procedury antyplagiatowej i zaprezentowano wzory dokumentów wdrożeniowych oraz funkcjonalności systemu. W szkoleniu uczestniczył również pracownik wykonujący zadania administratora systemu antyplagiatowego⁵⁸. [dowód: akta kontroli str. 113-114, 193, 217, 1392]

⁵³ Wydziału i instytutu/katedry.

⁵⁴ Licencjacka, magisterska, doktorska.

⁵⁵ Do wyboru „praca uznana za plagiat” lub „praca samodzielna”.

⁵⁶ Tj. [...] – informatyk wydziałowy na Wydziale Humanistycznym (posiadający konto w systemie antyplagiatowym od 11 lutego 2008 r.), [...] – informatyk wydziałowy na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (konto w systemie od 12 czerwca 2008 r.), [...] – informatyk wydziałowy na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym (konto w systemie od 26 listopada 2013 r.) i [...] – nauczyciel akademicki na Wydziale Nauk Społecznych (konto w systemie od 2 października 2009 r.). Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2014 r. poz. 782) i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182) NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imion i nazwisk. Wyłączenia tego dokonano w interesie osób fizycznych.

⁵⁷ W szkoleniu nie wzięli udziału: [...] – starszy referent administracyjny na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym oraz [...] – informatyk wydziałowy na ww. wydziale (do dnia 9 stycznia 2014 r. oboje nie posiadający konta w systemie), [...] – informatyk wydziałowy na Wydziale Zarządzania i Administracji (posiadający konto w systemie od 24 maja 2011 r.), [...] – nauczyciel akademicki na Wydziale Filologiczno-Historycznym (posiadający konto w systemie od 8 kwietnia 2008 r.). Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imion i nazwisk. Wyłączenia tego dokonano w interesie osób fizycznych.

⁵⁸ Tj. [...], starszy specjalista informatyk. Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

W okresie od 1 października 2011 r. do 5 grudnia 2013 r. programem antyplagiatowym przebadano łącznie 227 prac, które powstały na Uczelni, w tym: 110 prac licencjackich⁵⁹, 102 prace magisterskie⁶⁰, sześć prac oznaczonych jako dyplomowe⁶¹, dwie prace doktorskie⁶² i siedem innych prac (w tym pięć artykułów)⁶³. Podana liczba sprawdzonych prac nie jest tożsama z liczbą ich sprawdzeń dokonanych w ww. okresie⁶⁴ ponieważ niektóre prace poddawano sprawdzeniu w systemie dwu-, trzy- a nawet czterokrotnie⁶⁵. Ww. liczebność prac otrzymano po wyeliminowaniu powtórnych sprawdzeń tej samej pracy w danym roku kalendarzowym. [dowód: akta kontroli str. 93-112, 1427-1432]

W latach 2011-2013, na UJK przeprowadzono ogółem 311 sprawdzeń (70 sprawdzeń w 2011 r., 151 sprawdzeń w 2012 r. i 90 sprawdzeń w 2013 r.), którymi objęto 290 prac⁶⁶ (w 2011 r. – 70⁶⁷, w 2012 r. – 134⁶⁸, a w 2013 r. – 86⁶⁹), w tym:

- jedną pracę licencjacką napisaną na Wydziale Humanistycznym (w 2012 r.);
 - dwie oznaczone jako „inne” prace napisane na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (po jednej w 2012 r. i w 2013 r.);
 - 68 prac napisanych na Wydziale Nauk o Zdrowiu, z czego w 2011 r. – 24 prace (trzy licencjackie, 7 magisterskich, dwie doktorskie i 12 innych⁷⁰), w 2012 r. – 25 prac (11 licencjackich, 11 magisterskich, jedną oznaczoną jako dyplomowa, jedną doktorską i jeden artykuł), a w 2013 r. – 19 prac (3 licencjackie, 11 magisterskich jedną doktorską i cztery inne prace⁷¹);
 - trzy prace napisane na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym, z czego w 2011 r. – dwie (po jednej licencjackiej i magisterskiej) i w 2012 r. – jedną licencjacką;
 - 184 prace napisane na Wydziale Zarządzania i Administracji, z czego w 2011 r. – 44 prace (19 licencjackich, 22 magisterskie i trzy oznaczone jako dyplomowe), w 2012 r. – 84 prace (40 licencjackich, 41 magisterskich i trzy oznaczone jako dyplomowe), a w 2013 r. – 56 prac (po 27 licencjackich i magisterskich i dwie oznaczone jako dyplomowe),
 - 31 prac napisanych na Wydziale Filologiczno-Historycznym, z czego w 2012 r. – 22 prace (14 licencjackich i osiem magisterskich) i w 2013 r. – dziewięć (siedem licencjackich i dwie magisterskie);
 - jedną pracę licencjacką napisaną na Wydziale Nauk Społecznych (w 2013 r.).
- [dowód: akta kontroli str. 1427-1432]

⁵⁹ Z tego: 71 napisanych na Wydziale Zarządzania i Administracji, 21 – na Wydziale Filologiczno-Historycznym, 14 – na Wydziale Nauk o Zdrowiu, dwie – na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym i po jednej – na Wydziale Humanistycznym oraz na Wydziale Nauk Społecznych.

⁶⁰ Z tego: 70 napisanych na Wydziale Zarządzania i Administracji, 22 – na Wydziale Nauk o Zdrowiu i 10 – na Wydziale Filologiczno-Historycznym.

⁶¹ Z tego: pięć napisanych na Wydziale Zarządzania i Administracji i jedną na Wydziale Nauk o Zdrowiu.

⁶² Napisane na Wydziale Nauk o Zdrowiu.

⁶³ Pięć artykułów (cztery napisane na Wydziale Nauk o Zdrowiu i jeden – na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym) oraz dwie prace oznaczone jako „inne” (po jednej z ww. wydziałów).

⁶⁴ Ogółem w okresie od 1 października 2011 r. do 5 grudnia 2014 r. dokonano 248 sprawdzeń (od 250 sprawdzeń odjęto dwa przeprowadzone jako test systemu), w tym: 119 dotyczyło 110 prac licencjackich, 112 sprawdzeń – 102 prac magisterskich, siedem sprawdzeń – sześciu prac oznaczonych jako dyplomowe, trzy sprawdzenia – dwóch prac doktorskich, pięć sprawdzeń tytuł artykułów i dwa sprawdzenia tytuł prac oznaczonych jako „inne”.

⁶⁵ Zarówno liczba sprawdzeń jak i liczba sprawdzonych prac zostały podane w oparciu o dane zawarte w wygenerowanym z systemu antyplagiatowego pliku (zawierającym wykaz wszystkich raportów od początku użytkowania programu do 5 grudnia 2013 r.), po uwzględnieniu wynikających otrzymanych w toku kontroli pism i wyjaśnień dotyczących niektórych prac.

⁶⁶ W tym: 128 prac licencjackich, 130 prac magisterskich, 9 prac oznaczonych jako dyplomowe, 4 prace doktorskie i 19 innych prac (z czego: 15 artykułów – 14 napisanych na Wydziale Nauk o Zdrowiu i jeden na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, dwie napisane na Wydziale Nauk o Zdrowiu prace oznaczone jako „opracowanie” oraz dwie prace oznaczone jako „inne” – po jednej z ww. wydziałów).

⁶⁷ W tym: 23 licencjackie, 30 magisterskich, trzy oznaczone jako dyplomowe, dwie doktorskie i 12 innych prac (10 artykułów i dwa opracowania).

⁶⁸ W tym: 67 licencjackich, 60 magisterskich, cztery oznaczone jako dyplomowe, jedną doktorską i dwie inne prace (jeden artykuł i jedną pracę oznaczoną jako „inna”).

⁶⁹ W tym: 38 licencjackich, 40 magisterskie, dwie oznaczone jako dyplomowe, jedną doktorską i pięć artykułów.

⁷⁰ W tym 10 artykułów i dwie prace oznaczone jako „opracowanie”.

⁷¹ W tym trzy artykuły i jedną pracę oznaczoną jako „inna”.

Analiza treści oraz wygenerowanych przez system raportów dotyczących sprawdzonych w okresie objętym kontrolą 10 prac dyplomowych o najwyższych wskaźnikach stopnia zapożyczeń⁷² wykazała, że w przypadku dziewięciu prac tylko niektóre z fragmentów tekstów wskazane przez system jako nieoryginalne były opatrzone przypisami, podającymi źródła pochodzenia zapożyczeń. W jednym z ww. przypadków, w którym praca stanowiąca ewidentny plagiat została jeszcze przed jej sprawdzeniem w systemie antyplagiatowym dopuszczona do obrony⁷³, z uwagi na wynik badania obrona nie odbyła się i Uczelnia podjęła kroki przewidziane prawem⁷⁴. W innym – promotor nie dopuścił do złożenia pracy, w związku z czym student wnioskował o powtarzanie ostatniego semestru studiów. W kolejnym – na wniosek studenta skreślono go z listy studentów. W sześciu przypadkach prace, w których nie wskazano źródeł niektórych zapożyczeń, zostały zwrócone do poprawy i po korekcie dopuszczone do obrony. [dowód: akta kontroli str. 1807-1845]

W toku kontroli przeprowadzono, przy użyciu programu antyplagiatowego, badanie 10 dobranych losowo, spośród obronionych w okresie objętym kontrolą, prac których nie poddawano takiemu sprawdzeniu. Analiza treści raportów podobieństwa wykazała, iż wskazane przez system jako nieoryginalne fragmenty tekstów opatrzone były przypisami, podającymi źródła pochodzenia zapożyczeń. [dowód: akta kontroli str. 1946-2015]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Mimo obowiązku wynikającego z § 1 ust. 5 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej, dziekani wydziałów w latach 2011-2012 nie wyznaczali losowo prac do sprawdzenia w elektronicznym systemie antyplagiatowym, wobec czego przy limicie 300 prac rocznie w 2011 r. sprawdzono 70 prac, zaś w 2012 r. – 134 prace. W szczególności:
 - w ww. latach nie została sprawdzona żadna praca napisana na Wydziale Nauk Społecznych (przy limicie 50 prac rocznie);
 - w 2011 r. nie sprawdzono żadnej pracy napisanej na Wydziale Filologiczno-Historycznym (przy limicie 20 prac rocznie);
 - w 2011 r. nie została sprawdzona żadna praca, zaś w 2012 r. sprawdzono po jednej pracy napisanej na Wydziale Humanistycznym oraz Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (przy limitach 40 prac rocznie);
 - w 2011 r. sprawdzono dwie prace, zaś w 2012 r. – jedną pracę napisaną na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym (przy limicie 70 prac rocznie);
 - w 2011 r. sprawdzono 24 prace, zaś w 2012 r. – 26 prac napisanych na Wydziale Nauk o Zdrowiu (przy limicie 30 prac rocznie);
 - w 2011 r. sprawdzono 44 prace napisane na Wydziale Zarządzania i Administracji (przy limicie 50 prac rocznie). [dowód: akta kontroli str. 1427-1432]

W wyjaśnieniach udzielonych przez dziekanów Wydziału Nauk Społecznych, Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego oraz Wydziału Nauk o Zdrowiu nie zostały wskazane przyczyny nierealizowania obowiązku losowego wyznaczania prac do sprawdzenia za pomocą systemu antyplagiatowego. Podano w nich m.in.:

- Dziekan Wydziału Nauk Społecznych w kadencji 2008-2012, Ryszard Kuriata: *w wyniku rozmów i dyskusji z kierowniczą kadrą Wydziału oraz promotorami uznano, że system (...) powinien być pomocny głównie studentom i promotorom. Promotorzy, po mojej akceptacji, mieli możliwość (w przypadku wątpliwości) sprawdzić kierowane prace*

⁷² Tj. prac, które uzyskały najwyższe współczynniki podobieństwa 1 i 2 (WP1 wskazuje jaką część pracy stanowią fragmenty odnalezione w zasobach światowego Internetu z wyłączeniem fragmentów znalezionych w Bazie Aktów Prawnych, zaś WP2 wskazuje jaką część pracy stanowią zapożyczenia o długości co najmniej 25 słów).

⁷³ Praca została dopuszczona do obrony 14 września 2011 r., sprawdzenie pracy za pomocą systemu antyplagiatowego nastąpiło 24 września 2011 r.

⁷⁴ Rektor UJK wstrzymał postępowanie w sprawie nadania tytułu zawodowego, przeprowadzono postępowanie dyscyplinarne zakończone orzeczeniem o relegowaniu z Uczelni, zawiadomiono Prokuraturę o podejrzeniu popełnienia przez studenta czynu polegającego na przypisaniu sobie autorstwa istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu.

- wykorzystując system antyplagiatowy. Istotą problemu, w naszej ocenie, było wykorzystywanie systemu przed przyjęciem prac; [dowód: akta kontroli str. 1449-1450]
- Dziekan Wydziału Nauk Społecznych w kadencji 2012-2016, Andrzej Felchner: *u wszystkich promotorów nie wystąpiła potrzeba sprawdzania prac dyplomowych przy pomocy elektronicznego systemu antyplagiatowego*; [dowód: akta kontroli str. 1451-1452]
 - Dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego w kadencjach 2008-2012 i 2012-2016, Teodora Król: *dyrektorzy jednostek, promotorzy prac dyplomowych oraz studenci byli informowani o możliwości przekazania prac do sprawdzenia w systemie antyplagiatowym*; [dowód: akta kontroli str. 1437-1438]
 - Dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu w kadencjach 2008-2012 i 2012-2016, Stanisław Głuszek: *niewykorzystanie limitu spowodowane było faktem kontrolowania na wydziale oprócz prac dyplomowych także prac doktorskich oraz artykułów kierowanych przez pracowników do publikacji*; [dowód: akta kontroli str. 1439-1440]

Jak wynika z wyjaśnień pozostałych dziekanów, przyczyny, dla których nie realizowali oni obowiązku losowego wyznaczania prac do sprawdzenia w ww. systemie to:

- na Wydziale Humanistycznym: w 2011 r. – błędna interpretacja treści zarządzenia nr 33/2009 (tzn. przyjmowanie, że dziekan ma możliwość, a nie obowiązek losowania prac podlegających sprawdzeniu systemem antyplagiatowym)⁷⁵, zaś w 2012 r. – przeoczenie⁷⁶; [dowód: akta kontroli str. 1433-1436]
- na Wydziale Filologiczno-Historycznym – uznanie, że skoro żaden z promotorów nie zgłosił potrzeby sprawdzenia pracy przez system antyplagiatowy, to proces realizacji zadań seminaryjnych oraz jakość przygotowywanych prac dyplomowych wyklucza zasadność poddawania ich losowemu sprawdzeniu⁷⁷; [dowód: akta kontroli str. 1445-1446]
- na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym – uznanie, iż ze względu na wysoką jakość pracy osób prowadzących seminaria, nie ma potrzeby częstego korzystania z systemu⁷⁸. [dowód: akta kontroli str. 1441-1443]

Zbigniew Gazda, Dziekan Wydziału Zarządzania i Administracji w kadencji 2008-2012, nie udzielił odpowiedzi na pytanie o przyczyny ww. nieprawidłowości. [dowód: akta kontroli str. 1444]

Łączny rozmiar prac sprawdzonych w okresie obowiązywania umowy z 2011 r.⁷⁹ to 8.939.993 znaków⁸⁰, co oznacza, że wykorzystano 20,4% limitu wynikającego z umowy, wynoszącego 43.800.000 znaków, zaś łączny rozmiar prac sprawdzonych w okresie obowiązywania umowy z 2012 r. to 22.294.339 znaków⁸¹, czyli 49,1% limitu umownego. [dowód: akta kontroli str. 116, 122, 1427, 1432]

Za wykupioną w 2011 r. i w 2012 r. usługę sprawdzenia w systemie antyplagiatowym prac o łącznym rozmiarze 43.800.000 znaków Uczelnia płaciła każdorazowo 6.734,25 zł brutto. Wartość niewykorzystanego limitu wyniosła 5.360,46 zł w 2011 r. i 3.427,73 zł w 2012 r.⁸² [dowód: akta kontroli str. 115-126, 315-322]

⁷⁵ Wyjaśnienia Jadwigi Muszyńskiej, Dziekana Wydziału Humanistycznego w kadencji 2008-2012.

⁷⁶ Wyjaśnienia Janusza Detki, Dziekana Wydziału Humanistycznego w kadencji 2012-2016.

⁷⁷ Wyjaśnienia Zygmunta Matuszaka, Dziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego w kadencji 2008-2012.

⁷⁸ Wyjaśnienia Marka Kątnego, Dziekana Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego w kadencjach 2008-2012 i 2012-2016.

⁷⁹ Tj. między 7 stycznia 2011 r. a 6 stycznia 2012 r.

⁸⁰ W tym: 8.628.601 znaków przypadających na 70 prac napisanych na Uczelni, 206.678 znaków – na trzy sprawdzenia testowe (dwa wykonane 11 i 29 listopada 2011 r. z konta [...] – informatyka Wydziału Nauk o Zdrowiu i jeden wykonany 31 maja 2011 r. przez [...] – administratora systemu antyplagiatowego) i 104.714 znaków przypadających na sprawdzoną 15 marca 2011 r. przez [...] pracę pt. „Finansowanie terroryzmu – mechanizmy działania, sposoby zwalczania”, której pochodzenia nie ustalono. Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imion i nazwisk. Wyłączenia tego dokonano w interesie osób fizycznych.

⁸¹ W tym 151 sprawdzeń 134 prac napisanych na UJK w 2012 r. i jedno sprawdzenie pracy napisanej w 2013 r. (do 16 stycznia).

⁸² Wartość sprawdzeń wykorzystanych w okresie obowiązywania umowy z 2011 r. (20,4% limitu umownego) to 1.373,79 zł, zaś wartość sprawdzeń wykorzystanych w okresie obowiązywania umowy z 2012 (49,1% limitu umownego) to 3.306,52 zł.

W ocenie NIK, niewykorzystanie umownego limitu znaków w okresie obowiązywania umów z 2011 r. i 2012 r., przy wynikającym z postanowień tych umów⁸³ braku możliwości dalszego korzystania z systemu po okresie umownym, było działaniem niegospodarnym.

2. Mimo wynikającego z § 3 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej obowiązku dodawania do bazy danych systemu antyplagiatowego wszystkich prac, które przeszły procedurę antyplagiatową i zostały dopuszczone do obrony, na 227 prac⁸⁴ sprawdzonych w systemie między 1 października 2011 r. a 5 grudnia 2013 r. do ww. bazy dodano tylko jedną pracę, co zdaniem NIK skutkowało obniżeniem skuteczności działania systemu antyplagiatowego w odniesieniu do kolejnych sprawdzeń. [dowód: akta kontroli str. 93-112, 1427-1432]

Z wyjaśnień udzielonych przez pracowników Uczelni wskazanych jako operatorzy systemu antyplagiatowego na poszczególnych wydziałach UJK⁸⁵ wynika, że niedodawanie przez nich pozytywnie zweryfikowanych i dopuszczonych do obrony prac do bazy danych systemu antyplagiatowego wynikało z nieświadomości istnienia takiego obowiązku, w tym braku przeszkolenia w obsłudze systemu. [dowód: akta kontroli str. 1457-1469]

Do czasu kontroli na UJK żadnemu z pracowników Uczelni pełniących rolę operatorów systemu antyplagiatowego nie powierzono na piśmie zadań wynikających z zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej⁸⁶, a wykonywanie tych obowiązków – jak wynika z wyjaśnień udzielonych przez dziekanów poszczególnych wydziałów – w zasadzie nie było przez nich nadzorowane. [dowód: akta kontroli str. 217, 221-222, 1474-1506]

3. Na 13 pracowników UJK, wskazanych jako osoby, do których w latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013 należała realizacja obowiązków wynikających z § 2 ust. 3 i § 3 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej, tzn. sprawdzanie prac w elektronicznym systemie antyplagiatowym i dodawanie ich do bazy danych systemu, trzech (tj. zatrudnieni w Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym, odpowiedzialni za ww. obowiązki od marca 2008 r., starszy referent administracyjny [...] i informatyk wydziałowy [...] oraz [...] ⁸⁷, od 1 czerwca 2012 r. informatyk Wydziału Nauk o Zdrowiu) do 9 stycznia 2014 r. nie miało założonych kont w systemie antyplagiatowym, co uniemożliwiało wykonywanie określonych wyżej zadań. [dowód: akta kontroli str. 217, 1393]

Dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu Stanisław Głuszek – nie odpowiadając na pytanie o przyczyny, dla których, mimo wskazania [...] ⁸⁸ jako osoby odpowiedzialnej od 1 czerwca 2012 r., nie dokonano zgłoszenia go jako użytkownika systemu antyplagiatowego – w wyjaśnieniach z 22 stycznia 2014 r. podał, że ww. pracownik złożył wniosek o utworzenie

⁸³ Tj. § 3 pkt 1 umowy z 2011 r. i § 3 lit. a umowy z 2012 r.

⁸⁴ W przeważającej mierze z Wydziału Zarządzania i Administracji, Wydziału Nauk o Zdrowiu oraz Wydziału Filologiczno-Historycznego, gdyż z prac napisanych na pozostałych wydziałach sprawdzeniu w systemie podlegały pojedyncze prace.

⁸⁵ Tj. [...] – od 1 czerwca 2012 r. informatyka wydziałowego na Wydziale Nauk o Zdrowiu (do dnia 9 stycznia 2014 r. nie posiadającego konta w systemie antyplagiatowym), [...] – od 2011 r. do 2013 r. informatyka wydziałowego na Wydziale Zarządzania i Administracji (posiadającego konto w systemie od 24 maja 2011 r.), [...] – od 2013 r. informatyka wydziałowego na Wydziale Zarządzania i Administracji (posiadającego konto w systemie od 19 września 2013 r.), [...] – nauczyciela akademickiego na Wydziale Filologiczno-Historycznym, od 2008 r. operatora systemu antyplagiatowego na tym wydziale (konto w systemie od 8 kwietnia 2008 r.). Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imion i nazwisk. Wyłączenia tego dokonano w interesie osób fizycznych.

⁸⁶ W sporządzonym w toku kontroli (tj. 14 stycznia 2014 r.) zakresie obowiązków [...] – informatyka na Wydziale Humanistycznym jako jeden z obowiązków wyszczególniono obsługę systemu antyplagiatowego. Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

⁸⁷ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imion i nazwisk. Wyłączenia tego dokonano w interesie osób fizycznych.

⁸⁸ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

indywidualnego konta i został poinformowany o obowiązkach dotyczących obsługi systemu. [dowód: akta kontroli str. 1480-1482]

Dziekan Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Marek Kątny, odpowiadając na pytanie o przyczyny niezgłoszenia ww. pracowników, wskazanych jako osoby odpowiedzialne za realizację obowiązków wynikających z § 2 ust. 3 i § 3 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej, jako użytkowników systemu antyplagiatowego, stwierdził, że zgodnie z pismem prorektora z 5 marca 2008 r. osoby te miały same złożyć wniosek o założenie konta w systemie. [dowód: akta kontroli str. 1483-1485]

4. Analiza 71 sprawdzeń w systemie antyplagiatowym, w okresie między 1 października 2011 r. a 5 grudnia 2013 r., prac dyplomowych spełniających przesłanki określone w § 2 ust. 6 pkt 1 i 2 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej (tj. prac dla których zawarty w raporcie podobieństwa współczynnik podobieństwa 1 wynosił powyżej 50% lub współczynnik podobieństwa 2 – powyżej 5%) wykazała, że:
- w 30 przypadkach⁸⁹ (42,3%), wbrew obowiązkom wynikającym z § 2 ust. 7-9, nie został sporządzony protokół oceny oryginalności pracy;
 - na 41 sporządzonych protokołach oceny oryginalności pracy⁹⁰, 26 (63,4%) zawierało braki, w tym: 18 spośród 30 protokołów dotyczących prac napisanych na Wydziale Zarządzania i Administracji (w 18 przypadkach brak podpisu operatora systemu, zaś w czterech z nich również oceny pracy), osiem spośród 10 protokołów dotyczących prac napisanych na Wydziale Nauk o Zdrowiu (w siedmiu przypadkach brak podpisu operatora systemu, zaś w dwóch dodatkowo podpisu promotora, w jednym przypadku brak oceny pracy). [dowód: akta kontroli str. 1566-1578]

Jak wyjaśnił Wojciech Saletra, Dziekan Wydziału Zarządzania i Administracji, brak protokołów oceny oryginalności pracy we wskazanych dziewięciu przypadkach spowodowany był tym, iż po sprawdzeniu prac w systemie antyplagiatowym, gdzie raport podobieństwa wskazywał zawyżone wskaźniki, studenci wycofywali swoje prace w celu dokonania ich poprawy, brak oceny na czterech protokołach wynikał z faktu, że żadna z opcji zawartych na wzorze protokołu oryginalności pracy (tzn. „praca uznana za samodzielną” lub „plagiat”) nie odpowiadała stanowi faktycznemu w odniesieniu do wskazanych prac dyplomowych. W odniesieniu do 18 przypadków braku podpisu operatora systemu dziekan stwierdził: *druk protokołu oceny oryginalności pracy posiada zaznaczone dwa miejsca „operator systemu” i „promotor”, co nie sugeruje złożenia podpisu; ze względu na fakt, iż rola operatora systemu jest czysto techniczna a podpis nie jest wymagany, w kilku protokołach brakuje podpisu*. Niewiadome są przyczyny braku protokołu oryginalności pracy w jednym przypadku, gdy sprawdzenia dokonał informatyk innego wydziału⁹¹. [dowód: akta kontroli str. 1794,1796]

Stanisław Głuszek, Dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu, podał że na cztery przypadki niesporządzenia protokołu oceny oryginalności pracy w jednym przyczyną był fakt, że praca była tylko pracą testową, w jednym – fakt, iż praca była napisana przez pracownika Uczelni niebędącego nauczycielem akademickim, zaś w dwóch kolejnych – fakt, że były to praca doktorska i praca studentki studiów podyplomowych. Z wyjaśnień dziekana wynika, że brak oceny pracy w jednym protokole oceny oryginalności wynikał z niedopatrzenia promotora (pracę uznano za samodzielną), w dwóch przypadkach braku na protokołach podpisu promotora prace sprawdzone były na wniosek dziekana (i jako samodzielne zostały

⁸⁹ Tj. 13 sprawdzeń prac napisanych na Wydziale Filologiczno-Historycznym, sześciu sprawdzeń prac napisanych na Wydziale Nauk o Zdrowiu (w tym dwóch sprawdzeń dokonanych przez [...] – administratora systemu antyplagiatowego), jednym sprawdzeniu pracy napisanej na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym, 10 sprawdzeń prac napisanych na Wydziale Zarządzania i Administracji (w tym dokonany przez [...] – informatyka z Wydziału Nauk o Zdrowiu sprawdzeniu pracy studenta P.G.). Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imion i nazwisk. Wyłączenia tego dokonano w interesie osób fizycznych.

⁹⁰ W tym: 30 protokołów dotyczących prac z Wydziału Zarządzania i Administracji, 10 protokołów dotyczących prac napisanych na Wydziale Nauk o Zdrowiu i jeden protokół dotyczący pracy napisanej na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym.

⁹¹ Praca studenta Wydziału Zarządzania i Administracji P.G., sprawdzona przez [...] z Wydziału Nauk o Zdrowiu, jako praca z napisana na tym wydziale. Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

dopuszczone do obrony), zaś brak na siedmiu protokołach podpisów operatora systemu to efekt niedopatrzenia. [dowód: akta kontroli str. 1785-1786]

5. Mimo, iż w 13 przypadkach sprawdzeń prac z Wydziału Filologiczno-Historycznego, nie sporządzano – bezpośrednio po ich zbadaniu w systemie antyplagiatowym – protokołów oceny oryginalności pracy, kontrolującym przedstawiono takie protokoły które, jak się okazało, zostały spisane w trakcie kontroli. [dowód: akta kontroli str. 1583-1586, 1589-1610, 1744-1745]

[...], nauczyciel akademicki zatrudniony [...] na Wydziale Filologiczno-Historycznym UJK⁹³, będący operatorem systemu na ww. wydziale i jednocześnie promotorem pięciu z 10 prac objętych ww. 13 sprawdzeniami, wyjaśnił m.in.: *Przesłane do NIK protokoły wypisałem bezpośrednio przed ich przekazaniem osobom kontrolującym UJK, tzn. w dniu 21 stycznia b.r. Nie sporządzałem takich protokołów na bieżąco, po dokonaniu sprawdzenia danej pracy w systemie (...), ponieważ nie miałem świadomości, że mam taki obowiązek. Po każdym sprawdzeniu pracy dyplomowej w systemie (...) przekazywałem ustną informację o wynikach dokonanego sprawdzenia (tj. o uzyskanych współczynnikach podobieństwa) zarówno promotorowi jak i studentowi – autorowi pracy, a gdy sam byłem promotorem – wyłącznie studentowi. Podał on także, iż: ocena samodzielności pracy każdorazowo dokonywana była przez promotora, jednak z uwagi na fakt, że w przypadku oceny prac, których nie był promotorem organizował spotkanie z promotorem i autorem pracy, stąd wypisując 21 stycznia 2014 r. protokoły oceny oryginalności prac opierał się na wiedzy uzyskanej podczas tych spotkań, oraz stwierdził: *Każdorazowo, gdy uznałem że pisana u mnie praca stanowi plagiat informowałem o tym ustnie Dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych profesora UJK, dr. hab. Jerzego Zalewskiego. Natomiast jeżeli sprawa dotyczyła pracy studenta z innego instytutu funkcjonującego w ramach Wydziału Filologiczno-Historycznego, informację taką (również ustnie) przekazywałem dziekanowi.* [dowód: akta kontroli str. 1772-1773]*

6. W trzech przypadkach (dwóch z Wydziału Filologiczno-Historycznego i jednym z Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego⁹⁴), sprawdzeniu przez system antyplagiatowy poddano teksty niebędące ostateczną, przeznaczoną do obrony wersją pracy złożoną w dziekanacie, co było niezgodne z § 2 ust. 1 zarządzenia w sprawie procedury antyplagiatowej. [dowód: akta kontroli str. 1744-1745, 1788-1789, 1791-1792]

[...] zapytany, dlaczego poddał sprawdzeniu w systemie antyplagiatowym dwie prace, skoro nie spełniały one wymogu z § 2 ust. 1 zarządzenia w sprawie procedury antyplagiatowej stwierdził: *Poddałem te prace sprawdzeniu, gdyż nie miałem do nich zaufania i obawiałem się, że jeśli zostaną złożone w dziekanacie to, z uwagi na ewidentność popełnienia plagiatów, trzeba będzie uruchomić całą procedurę wynikającą z powszechnie obowiązujących przepisów oraz regulacji uczelnianych tj. przeprowadzić postępowanie wyjaśniające, dyscyplinarne, a także zgłosić popełnienie plagiatu do prokuratury, co zamknęłoby tym studentom możliwość ukończenia studiów magisterskich.* [dowód: akta kontroli str. 1773]

[...] promotor sprawdzonej w systemie części pracy studenta Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego, podała m.in.: (...) *sytuacja związana ze studentem Sz.S. była wyjątkowa.*

⁹² Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska oraz zajmowanego stanowiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

⁹³ Filia w Piotrkowie Trybunalskim.

⁹⁴ Tj. pisanych pod opieką [...] prac dwóch studentów Wydziału Filologiczno-Historycznego (M.A. i C.K.) oraz pisanej pod opieką [...] pracy studenta Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego (Sz. S.). Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imion i nazwisk. Wyłączenia tego dokonano w interesie osób fizycznych.

⁹⁵ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

⁹⁶ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

Znałam kłopoty rodzinne i finansowe studenta i wiedziałam, że ma problemy z pisaniem pracy. W sierpniu 2011 r. w wersji elektronicznej nie wpłynęła do mnie cała praca, a tylko rozdział metodologiczny i część badawcza. Moje poważne wątpliwości budziła właśnie część empiryczna, która napisana była językiem niezwykle fachowym, nie zawierała żadnych usterek interpunkcyjnych, czy stylistycznych. O swoich wątpliwościach rozmawiałam ze studentem, który na moje zarzuty o niesamodzielność i prawdopodobne zapożyczenie skądś obszernych fragmentów pracy, podtrzymywał swoje stanowisko, że wszystko napisał sam, a to, że jest wszystko dobrze napisane zawdzięcza ciotce polonistce, która pracę poprawiła i nadała jej ostateczny kształt. Wobec nieprzejednanego stanowiska studenta zdecydowałam się na umieszczenie złożonej u mnie części wersji elektronicznej pracy dyplomowej do systemu antyplagiatowego. Po sprawdzeniu przez system antyplagiatowy okazało się, że część badawcza jest w całości przekopiowanym raportem zamieszczonym na stronach internetowych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bodzentynie. Zdając sobie sprawę, że o fakcie tym muszę poinformować przełożonych umówiłam się na rozmowę z Panią prodziekan ds. dydaktycznych i studenckich. Podczas rozmowy opisałam sytuację, podkreśliłam, że to co było skierowane do systemu antyplagiatowego nie było ostateczną wersją pracy, lecz obszernym fragmentem. Jednocześnie poinformowałam o sytuacji rodzinnej studenta (śmierć matki, praca na nocne zmiany w piekarni, kłopoty finansowe) i zasugerowałam, by student złożył podanie o przedłużenie terminu złożenia pracy do obrony, by miał czas, aby spokojnie poprawić pracę. Protokół o tym, że badany fragment pracy jest plagiatem dołączyłam do teczek osobowej studenta. [dowód: akta kontroli str. 1790-1792]

W ocenie NIK do wszystkich ww. nieprawidłowości przyczynił się brak odpowiedniego nadzoru, w szczególności nieustanowienie na UJK mechanizmów kontrolnych w zakresie przestrzegania przez osoby wskazane w zarządzeniu ws. procedury antyplagiatowej ustalonych w nim obowiązków, a także nieprzeprowadzanie analiz skuteczności obowiązujących procedur antyplagiatowych oraz brak ewaluacji podejmowanych na Uniwersytecie działań w zakresie przeciwdziałania naruszeniom praw autorskich i wykrywania tych naruszeń.

Janusz Król Prorektor UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich, odnośnie przyczyn niewprowadzenia na Uczelni stosownych mechanizmów kontrolnych podał: *Okres objęty kontrolą, tj. lata akademickie 2011/2012 i 2012/2013 zbiegł się z okresem wprowadzenia dużych zmian w organizacji Uczelni. Zmiany polegały m.in. na wdrażaniu Zintegrowanego Systemu Informatycznego, Krajowych Ram Kwalifikacji oraz intensywnych prac związanych z Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia. Pracownicy wydziałów, w tym informatycy wydziałowi byli zaangażowani w przygotowanie danych do wdrażanej aplikacji oraz testowanie wdrażanego systemu. Zgodnie z § 76 ust. 1 pkt 7 Statutu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach dziekan zapewnia prawidłowy przebieg procesu kształcenia. W związku z powyższym pismem z dnia 05.03.2008 r. Prorektor pozostawił zasady sprawdzania prac dyplomowych w systemie (...) do decyzji dziekanów. Jednym z mechanizmów kontroli jest składanie przez dziekanów rocznych sprawozdań z działalności wydziałów. W (...) sprawozdaniach nie podnoszono kwestii doprecyzowania w przepisach ogólnouczelnianych procedur antyplagiatowych. Nie przeprowadzono kontroli przestrzegania obowiązków określonych w Zarządzeniu nr 33/2009 z uwagi na trwające prace nad wprowadzeniem procedur Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Jedną z procedur uwzględnioną w Księdze Procedur jest procedura procesu dyplomowania, która obejmuje sprawdzanie prac przez system antyplagiatowy. Ponadto procedura oceny Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia przewiduje monitorowanie wdrażania procedur na wydziałach. W miesiącach styczeń-luty 2014 roku przewidywane są oceny wszystkich wydziałów Uczelni. W chwili obecnej w Uniwersytecie jest testowany system antyplagiatowy OSA (...) W systemie będą sprawdzane wszystkie (a nie tylko wybrane) prace dyplomowe. Wówczas zostaną zmodyfikowane zarządzenia i procedury dotyczące kontroli prac dyplomowych przez system antyplagiatowy. [dowód: akta kontroli str. 201, 208]*

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że zmiany w organizacji Uczelni nie mogą stanowić uzasadnienia dla braku nadzoru (w tym nieustanowienia stosownych mechanizmów kontroli) nad wypełnianiem obowiązków ustalonych zarządzeniem w sprawie procedury

antyplagiatowej. Skala ujawnionych w toku kontroli nieprawidłowości wskazuje, że władze Uniwersytetu powinny zadbać o skuteczne zapoznanie pracowników UJK będących użytkownikami systemu antyplagiatowego z obowiązującymi w tym zakresie procedurami oraz sposobem funkcjonowania programu.

Zdaniem NIK obejmowanie opieką promotorską na UJK zbyt dużej liczby prac – w badanym okresie odnotowano 23 przypadki objęcia opieką jednego promotora więcej niż 40 prac dyplomowych w roku akademickim – może ograniczać możliwości sprawowania skutecznego nadzoru nad procesem powstawania prac dyplomowych.

NIK zwraca również uwagę, że konstrukcja oceny zawartej w pkt 5 wzoru protokołu oceny oryginalności pracy (do wyboru „praca uznana za plagiat” albo „praca samodzielna”), nie wyczerpuje wszystkich możliwości, w tym np. przedstawienia pracy niesamodzielnej niebędącej plagiatem.

W przypadku czterech prac z Wydziału Zarządzania i Administracji na protokołach oceny oryginalności pracy zaznaczono „praca uznana za plagiat”, mimo że jak wynika z wyjaśnień Dziekana Wydziału Zarządzania i Administracji Wojciecha Saletry, nie stwierdzono w nich plagiatu, a zaznaczenie nastąpiło ze względu na wskazane zapożyczenia w raporcie podobieństwa i wynikało z braku możliwości wyboru opcji pośredniej.

W związku z tym, NIK wskazuje na potrzebę modyfikacji obowiązujących na Uczelni procedur mających na celu zapobieganie naruszeniom praw autorskich i ich wykrywanie.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność Uniwersytetu w zbadanym zakresie.

3. Działania podejmowane w przypadkach stwierdzenia naruszenia praw autorskich

Opis stanu faktycznego

W badanym okresie miał miejsce jeden przypadek sformułowania podejrzenia o naruszenie praw autorskich. Osobą, która powzięła wątpliwość co do samodzielności (napisanej na Wydziale Zarządzania i Administracji) pracy – już po dopuszczeniu do obrony – był recenzent, który skierował ją do sprawdzenia w systemie antyplagiatowym⁹⁷. Według raportu podobieństwa współczynnik podobieństwa 1 wyniósł 77,46%, zaś współczynnik podobieństwa 2 – 38,28%. Badanie wykazało, że praca w znacznej mierze została skopiowana z pracy napisanej w 2008 r. na innej uczelni. Rektor UJK, stosownie do obowiązku wynikającego z art. 214 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, polecił przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego. Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego rzecznik dyscyplinarny UJK ds. studenckich zarzucił studentce A.F. popełnienie plagiatu w pracy licencjackiej, w związku z czym zawnioskował o wszczęcie postępowania przez komisję dyscyplinarną i wymierzenie kary relegowania z Uczelni. Jednocześnie Rektor, zgodnie z art. 214 ust. 6, wstrzymał postępowanie w sprawie nadania tytułu zawodowego. Komisja dyscyplinarna ds. studenckich, po zapoznaniu się z dokumentacją oraz przeprowadzeniu posiedzenia, w trakcie którego wysłuchano obwinionej, promotora i recenzenta, uznała studentkę za winną zarzucanego jej czynu i orzekła o udzieleniu kary relegowania z Uczelni. [dowód: akta kontroli str. 1811-1836, 2035]

Ponadto w okresie objętym kontrolą miały miejsce trzy przypadki, w których osoby prowadzące zajęcia dydaktyczne z przedmiotu, w ramach zaliczenia którego student dopuścił się plagiatu, podjęły decyzję o niezaliczeniu zajęć i konieczności powtórnego uczestniczenia w nich w kolejnym roku akademickim. [dowód: akta kontroli str. 194-198]

W toku kontroli pojawiły się informacje prasowe⁹⁸ o stwierdzonych na UJK przypadkach „przychylnego sprawdzania prac licencjackich”, „pomocy przy ich pisaniu” oraz „zaliczania seminarium”, przez wykładowcę Wydziału Zarządzania i Administracji, w zamian za łapówki.

⁹⁷ Praca została dopuszczona do obrony 14 września 2011 r., sprawdzenie w systemie przeprowadzono 24 lutego 2012 r.

⁹⁸ Zamieszczony w dniu 4 lutego 2014 r. na stronie internetowej Gazety Wyborczej artykuł pt. „Wykładowca podejrzany o korupcję. Już nie pracuje na UJK.” (http://kielce.gazeta.pl/kielce/1,47262,15399599,Wykladowca_podejrzany_o_korupcje_Juz_nie_pracuje.html).

W przedłożonych przez Janusza Króla, Prorektora UJK do Spraw Dydaktycznych i Studenckich, wyjaśnieniach [...] ⁹⁹, dotyczących okoliczności powzięcia informacji o ww. praktykach oraz działań podjętych przez władze Uczelni w związku z tymi nieprawidłowościami, podano: *Pod koniec kwietnia 2013 r. Rektor Uczelni został poinformowany o podejrzeniu popełnienia przez jednego z nauczycieli akademickich – dra T.H. (starszy wykładowca na Wydziale Zarządzania i Administracji w Instytucie Ekonomii i Administracji) czynów uzasadniających odpowiedzialność dyscyplinarną, polegających m.in. na nawiązywaniu niedozwolonych relacji finansowych ze studentami. Sprawa została niezwłocznie skierowana do Rzecznika Dyscyplinarnego dla nauczycieli akademickich, który wszczął postępowanie dyscyplinarne. Waga zarzutów spowodowała natychmiastowe, tj. od 6 maja 2013 r. zawieszenie w/w w pełnieniu obowiązków nauczyciela akademickiego oraz stosownie do zapisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym obniżenie wynagrodzenia zasadniczego. W okresie zawieszenia nie mógł on podejmować czynności należących do obowiązków nauczyciela akademickiego, w tym dydaktycznych i organizacyjnych w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach. Zawieszenie trwa nieprzerwanie, aż do dnia zakończenia stosunku pracy w/w (...). O podejrzeniu popełnienia przestępstwa Rektor niezwłocznie powiadomił prokuraturę. Sprawa została rozpoznana przez Komisję Dyscyplinarną, równolegle toczy się postępowanie prokuratorskie. Z nauczycielem akademickim został rozwiązany za wypowiedzeniem stosunek pracy, w związku z czym stosownie do zapisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, z dniem 28 lutego 2014 r. przestaje on być pracownikiem Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.* [dowód: akta kontroli str. 2016, 2021-2022]

Z wyjaśnień Dziekana Wydziału Zarządzania i Administracji, Wojciecha Saletry wynika, że w okresie objętym kontrolą żaden student wydziału nie przystępował do obrony pracy dyplomowej u wykładowcy podejrzanego o ww. praktyki. [dowód: akta kontroli str. 2016-2018, 2034]

Według informacji przekazanych przez dziekanów poszczególnych wydziałów UJK, w badanym okresie nie wystąpiły przypadki powzięcia przez władze Uczelni wątpliwości dotyczących prawidłowości sprawowania opieki promotorskiej, w szczególności dopuszczenia studenta do obrony, mimo niesamodzielności złożonej przez niego pracy (m.in. napisania jej na zlecenie). [dowód: akta kontroli str. 2016-2017, 2019, 2021, 2023-2028, 2030-2034, 2037]

Wskazano trzy prace dyplomowe niedopuszczone do obrony z uwagi na wątpliwości/podejrzenia dotyczące ich niesamodzielności, w tym napisaną na Wydziale Zarządzania i Administracji pracę, w której stwierdzono plagiat oraz dwie prace z Wydziału Filologiczno-Historycznego ¹⁰⁰. [dowód: akta kontroli str. 2016-2017, 2021, 2023-2027, 2029, 2031-2037]

W trakcie kontroli wśród 164 studentów pierwszego roku studiów drugiego stopnia (76 studentów studiów stacjonarnych na kierunku zarządzanie, 51 studentów studiów stacjonarnych na kierunku pedagogika oraz 37 studentów studiów niestacjonarnych na kierunku ekonomia), przeprowadzono ankietę związaną z ochroną praw autorskich. Ankietowani w zdecydowanej większości przyznali, iż w trakcie swoich dotychczasowych studiów zostali poinformowani przez przedstawiciela uczelni bądź wykładowcę o zasadach cytowania literatury i materiałów dokumentalnych w przygotowywanych w trakcie studiów opracowaniach (95,1%), zasadach poszanowania cudzej własności intelektualnej (87,1%), obowiązujących na Uczelni procedurach antyplagiatowych (84,8%), konsekwencjach popełnienia plagiatu (82,9%), formalnych wymogach obowiązujących w pracach licencjackich i zasadach cytowania literatury oraz materiału źródłowego (95,1%).

Jedna trzecia ankietowanych przyznała, że w trakcie studiów licencjackich zdarzały się sytuacje, w których praca dyplomowa oceniona jako plagiat nie została dopuszczona do obrony, ale równocześnie ankietowani posiadali wiedzę odnośnie sytuacji, w których praca

⁹⁹ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska oraz stanowiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

¹⁰⁰ Sprawdzono 29 grudnia 2012 r. prace studenta M.A. (według raportu współczynniki podobieństwa wynosiły: WP1 – 50,04%, WP2 – 41,63%) i studenta C.K. (według raportu współczynniki podobieństwa wynosiły: WP1 – 45,3%, WP2 – 30,57%).

dyplomowa będąca plagiatem (4,9%), bądź kupiona w Internecie (9,8%) została pozytywnie oceniona i obroniona.

Spośród ankietowanych studentów 88% przyznało, że w trakcie studiów licencjackich prowadzone było regularnie seminarium dyplomowe, a blisko 80% respondentów potwierdziło, że uczestniczyli we wszystkich, bądź prawie wszystkich zajęciach, w trakcie których mieli obowiązek zaprezentowania planu pracy, przedmiotu i celu pracy oraz metod badawczych (94,4%). Promotorzy, jak przyznało 90,1% ankietowanych, sprawdzali studentom wstępne konspekty prac licencjackich oraz całą pracę gdy już była gotowa; 88,9% badanych potwierdziło, że promotor sprawdzał pracę systematycznie w trakcie jej przygotowywania, a nie w momencie, gdy była ukończona. [dowód: akta kontroli str. 327-340]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Mimo że jak wynika ze sporządzonych w toku kontroli przez [...] ¹⁰¹ protokołów oceny oryginalności pracy, w badanym okresie na Wydziale Filologiczno-Historycznym miały miejsce przypadki uznania za plagiat pięciu prac ¹⁰², nie została powołana komisja, o której mowa w § 2 ust. 10 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej. [dowód: akta kontroli str. 1583-1586, 1589-1610, 1744-1745]

Trzech spośród pięciu studentów, których prace uznano za plagiat ukończyło studia, zaś w teczkach osobowych dwóch pozostałych brak było prac dyplomowych – jak wyjaśnił [...] ¹⁰³, będący promotorem studentów, którzy się nie obronili, *dotychczas formalnie nie złożyli oni prac dyplomowych – teksty poddane sprawdzeniu w systemie antyplagiatowym nie wpłynęły do dziekanatu, ale zostały dostarczone przez studentów bezpośrednio do promotora, zaś decyzja o ich sprawdzeniu (mimo że prac formalnie nie złożono) została przez niego podjęta, w związku z wątpliwościami co do samodzielności prac, aby zapobiec plagiatowi.* [dowód: akta kontroli str. 1744-1745]

[...] ¹⁰⁴, zapytany o wiedzę na temat przyczyn, dla których w przypadkach uznania pięciu prac za plagiat nie została powołana komisja, o której mowa w § 2 ust. 10 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej, stwierdził: *Uważam, że wynikało to z zaufania do mojej osoby – kiedy informowałem o podejrzeniu popełnienia plagiatu, z uwagi na moje doświadczenie, było to uznawane za wystarczające. Ponadto cofnięcie pracy do poprawy lub napisania jej na nowo było daniem studentowi szansy, mobilizowało go z reguły do samodzielnego napisania pracy, a tym samym pozwalało na pomyślne zakończenie studiów.* [dowód: akta kontroli str. 1773]

Zygmunt Matuszak, Dziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego w kadencji 2008-2012 wyjaśnił: *W okresie sprawowania przeze mnie funkcji dziekana (...) zostałem poinformowany o stwierdzeniu, że trzy prace uznane zostały przez operatora systemu [...] ¹⁰⁵ za plagiat. W związku z tym faktem poprosiłem na spotkanie promotora pracy,*

¹⁰¹ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

¹⁰² W tym: sprawdzona 19 czerwca 2012 r. praca studenta M.B. (według raportu współczynniki podobieństwa wynosiły: WP1 – 47,79%, WP2 – 24,82%), sprawdzona 27 czerwca 2012 r. praca studenta M.D. (według raportu współczynniki podobieństwa wynosiły: WP1 – 51,28%, WP2 – 39,24%), sprawdzana trzykrotnie – w tym: 27 czerwca oraz 8 i 21 października 2012 r. – praca studenta K.I., z czego za plagiat uznano wersje poddane dwóm pierwszym sprawdzeniom (według raportów współczynniki podobieństwa wynosiły odpowiednio: WP1 – 72,44% a następnie 40,9%, WP2 – 52,63% a następnie 16,66%), sprawdzone 29 grudnia 2012 r. prace studenta M.A. (według raportu współczynniki podobieństwa wynosiły: WP1 – 50,04%, WP2 – 41,63%) i studenta C.K. (według raportu współczynniki podobieństwa wynosiły: WP1 – 45,3%, WP2 – 30,57%).

¹⁰³ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

¹⁰⁴ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

¹⁰⁵ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

dyrektora instytutu oraz operatora systemu. Po zapoznaniu się z informacją [...] ¹⁰⁶ uznaliśmy, że w tej sytuacji nie powołamy dodatkowej komisji, skoro jesteśmy zgodni w swojej ocenie, ponadto kompetentni merytorycznie i uzgodniliśmy dalsze postępowanie zmierzające do napisania nowej pracy przez studenta i ponowne jej sprawdzenie w systemie (...), chcąc dać studentowi szansę na ukończenie studiów. W okresie pełnienia funkcji dziekana Wydziału o przypadkach plagiatu byłem informowany kilkakrotnie przez operatora systemu [...] ¹⁰⁷, natychmiast jak został wykryty taki fakt. Informacje takie otrzymywałem ustnie w moim gabinecie. Zdarzenia te były upubliczniane na Radach Wydziału i naradach kolegium dziekańskiego. O przypadkach uznania za plagiat pracy napisanej na Wydziale, informowałem ustnie prorektora ds. Filii. Mimo, iż dziekani podlegali w strukturze rektorowi, to w przypadku Filii bezpośredni kierowanie i nadzór sprawował wówczas prorektor. Ponadto Zygmunt Matuszak podał, że po odbyciu narady z operatorem systemu, dyrektorem instytutu i promotorem pracy, nakazywał w celu uzyskania pełniejszych informacji o zdarzeniu przeprowadzenie rozmowy ze studentem (a czasami sam prowadził takie rozmowy) i na podstawie takiej rozmowy zapadała decyzja o ponownym napisaniu pracy, wyznaczeniu nowego tematu, terminu złożenia pracy oraz egzaminu dyplomowego i sprawdzeniu jej w systemie antyplagiatowym. [dowód: akta kontroli str. 1776-1779]

Marek Dutkiewicz, Dziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego w kadencji 2012-2016 (od jej początku za plagiat uznano trzy prace) podał: *W okresie sprawowania funkcji dziekana, a więc od września 2012 roku nie byłem informowany o negatywnych wynikach sprawdzania prac w systemie antyplagiatowym, choć wiedziałem, że takie czynności były prowadzone. W związku z tym, że nie zawiadomiono mnie o takich przypadkach, nie informowałem o tym przełożonych.* [dowód: akta kontroli str. 1781, 1783]

Zdaniem NIK podejmowane w przypadkach wątpliwości co do samodzielności pracy (w tym spowodowanych dużą liczbą zapożyczeń nieopatrzonych przypisami, podającymi źródła ich pochodzenia) działania polegające na kierowaniu prac do poprawy są postępowaniem nieprawidłowym. Każdorazowo w przypadku stwierdzenia, że praca nie spełnia kryteriów procedury antyplagiatowej i jednocześnie zawiera przesłanki popełnienia plagiatu należało – zgodnie z wymogiem wynikającym z § 2 ust. 10 zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej – poddać ją dodatkowej ocenie przez powołaną przez dziekana komisję.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹⁰⁸, wnosi o:

1. Zapewnienie realizacji obowiązków określonych w zarządzeniu ws. procedury antyplagiatowej, dotyczących: losowego wyznaczania prac do sprawdzenia w programie antyplagiatowym; badania prac w wersji ostatecznej, przeznaczonej do obrony; dodawania pozytywnie zweryfikowanych prac do bazy danych systemu; rzetelnego sporządzania protokołów oceny oryginalności pracy oraz powoływania komisji do oceny prac, uznanych przez promotorów za plagiat.
2. Podjęcie działań organizacyjnych umożliwiających realizację zadań, wynikających z zarządzenia ws. procedury antyplagiatowej osobom, którym zostały one powierzone.

¹⁰⁶ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

¹⁰⁷ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

¹⁰⁸ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

3. Dokonanie przeglądu wewnętrznych procedur, mających na celu wykrywanie naruszeń praw autorskich, w celu zapewnienia ich spójności i adekwatności.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia 27 lutego 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

Kontrolerzy

Barbara Jaros
inspektor kontroli państwowej

.....
Podpis

Krzysztof Kopeć
inspektor kontroli państwowej

.....
Podpis

.....
Podpis